

LONDON, 21. NOVEMBRA 1972.

LETO XXV. ŠTEV. 401.

NA DVORU CESARJA JOSIPA TITA

Do preobrata v jugoslovanski notranji politiki, o katerem toliko beremo in slišimo zadnje mesece, gotovo ni prišlo samo zaradi pojačenega hrvatskega nacionalizma, ki je dosegel svoj višek v štrajku zagrebških študentov. Odnosi so se začeli ostriti že v razpravljanju o dodatkih k ustavi, ko so posamezni narodi, ali pravilneje njihovi komunistični vodniki težili za tem, da dobijo posamezne republike večjo samoupravo. Kot se bomo spomnili, so se tem ustavnim spremembam, kakor so bile v začetku zamišljene, upirali nekateri Srbi, ki si ali niso mogli zamisljati oslABLJENE centralne oblasti ali pa so se resnično bali, kaj se bo zgodilo s srbskimi sonarodnjaki v drugih republikah, kjer so ti v manjšini. Lahko pa seveda gremo še korak nazaj in se ustavimo pri "slovenskih cestah", ko se je dejansko že začelo kazati, kje čevelj žuli... In tam nas tako Hrvati kot Srbi niso hoteli razumeti.

Po drugi strani leži močan vzrok za ta preobrat tudi v samem gospodarskem sistemu Jugoslavije, sistemu, ki ga je ustvarila prav taista dvorska klika okoli Tita, ki zdaj preganja vse, kar se ji noče ukloniti brezpogojno.

Če potem upoštevamo, da imamo opravka s starim in zelo egocentričnim šefom države in partije, ki ne trpi nobenega osebnega prigovora kaj pa šele kakšno kritiko, potem postane nujno, da je slej ko prej moralo priti do konfrontacije.

Gospodarski položaj Jugoslavije se je zadnja leta očitno slabšal. Karkoli so ukrenili, ni funkcioniralo odnosno je delovalo prekasno ali v premajhni meri. Radikalna sanacija gospodarstva je bila nemogoča, ker ni bilo moč doseči istih pogledov na rešitve vprašanj med tehokrati in dogmatiki. Tako oblast in partija nista mogli korakati vstric.

To je zelo dobro analiziral Paul Lendvai, ki smoga na tem mestu že citirali v avgustu: gre za neizogibno nasprotje med enopartijsko politično diktaturo in gospodarskim ter upravnim sistemom, ki ga je ta diktatura uvedla. Dinamika družbe precej prehiteva sposobnost partije, podeljevati svobodo, ne da bi prej ali slej storila organizacijski samomor. Kar bi bil v narodnostno enotni državi 'normalen' politično-družbeni spopad, postane v Jugoslaviji samo po sebi narodnostni problem.

Tito ima seveda prav, ko kritizira pretirano bogatenje nekaterih komunistov, le da bi moral pričeti s kritiko pri sebi. Toda z zamenjavo garnitur se ne bo popolnoma nič spremenilo: nepotizem, podkupovanje, bogatenje bo šlo lepo naprej, le da se bodo s tem odslej okoriščali drugi ljudje... do nove krize in konfrontacije. Glede

tega smo leta 1968, šli do jedra problema in smo ugotovili, da sicer večpartijski politični sistem prinaša dosti slabega, ima pa vendar to dobro stran, da omogoča kontrolo vladajoče garniture, da ta ne more izrabljati svoje moči predaleč. Stara resnica je, da vsaka oblast korumpira. To je slabo že tedaj, če taka oblast ni vezana na takšno dogmatično ideologijo, kot imamo primer v komunističnih državah. V takih primerih je vse to tem hujše, ker je celo resna in stvarna razprava v okviru iste vladajoče stranke ali ekipe nemogoča, saj postanejo vse rešitve samo retorične. Končno pač prevlada tisti, ki ima večji gobec - pa čeprav vsa politična in gospodarska dejstva govorijo proti njemu.

Povratek k čistkam, k preganjanju nacionalnih in liberalnih idej, h krepitvi centralizma in k vnašanju partijske dogmatike v vse in povsod, je potem neizogibna posledica gornje partijske konfrontacije. Da to ne bo rešilo niti političnih niti gospodarskih problemov, je več kot jasno, saj jih prav isto ni rešilo pred dvajsetimi in več leti. Posledice zdaj bodo tem hujše, ker je med tem jugoslovanska družba politično in gospodarsko le napravila nekaj občutnih korakov naprej in ker današnjih razmer ni moč primerjati z onimi neposredno po vojni in zmagi revolucije.

Edina pozitivna stran za sedanje jugoslovanske oblastnike je v tem, da jim je to zdaj omogočilo večjo naslonitev na Sovjetsko zvezo, ki je seveda takoj priskočila na pomoč z občutnim posojilom 540 milijonov dolarjev, kot poročamo na drugem mestu. Nasprotni komentar se seveda zdi bližji resnici, dasi trdi Kardelj drugače: ker je Jugoslavija zašla v tako težak ekonomski položaj in so bili majhni izgledi, da bi dobila kakšno izdatnejše posojilo na Zapadu, ne da bi prej odplačala stare dolgove ali pa vsaj spravila jugoslovansko gospodarstvo na pot sanacije - in s tem v zvezi kajpak tudi rešila notranje politične probleme, ki bi slej ko prej vsaj omejili vlogo partijskega aparata, je bil Tito prisiljen obrniti se na Vzhod in zaprositi za pomoč v Moskvi. Ta, ki pa je daleč manj sentimentalna kot je recimo v takih zadevah Washington, pa je postavila pogoje, ki jih je vodstvo Titove kamarile moralo sprejeti. Potem je bila podpisana pogodba. Gospodarska kriza je trenutno odložena...

Prav gotovo ne gre primerjati sedanje kapitulacije pred Moskvo z ono, ki jo je zahteval Stalin. Vendar pa leži nevarnost, na katero smo opozorili že v avgustu, v tem, da so zadnje čistke odstranile več ali manj močne regionalne osebnosti, ki so se mogle sklicevati na gotovo

mero popularnosti med državljani in so v gotovem oziru zaradi tega tudi regionalno uspevali. Zdaj prihajajo na izpraznjena mesta kimagaji, papagaji, lakaji brez idej in izkušenj, napiflani dogmatiki, ljudje brez vsake hrbtnice, ko so pripravljani prodati lastno mater za to, da se bodo obdržali na oblasti. Položaj je tem hujši, ker se Titu izteka življenje in utegnejo Sovjeti brutalno izkoristiti nekonsolidirani položaj v Jugoslaviji. V tem leži trenutno največja nevarnost.

*

Letošnja borčevska resolucija, ki smo jo objavili v oktoberskem KLICU TRIGLAVA, spet postavlja zahtevo po "enotnem nastopu" slovenskega zdomstva, le da to pot v naprej odreka kakršnokoli pravico do monopola političnim strankam, misleč pri tem na 'Narodni odbor za Slovenijo' odnosno njega sestavljajoči politični stranki.

'Tabor' je to pot tudi jasno postavil zahtevo po lastni slovenski državi in poudaril, da more samo slovenski narod sam suvereno odločiti, ali se bo slovenska država vključila v širšo politično tvorbo. S tem so se seveda Taborjani izpostavili možnemu očitku, da so proti Jugoslaviji.

Naše mnenje je, da je zgornje narodno - politično stališče bivših borcev 'Tabora' realistično, ker ni čisto nikjer zapisano in še manj zagotovljeno, da bo Jugoslavija obstala, če bo Titova vladajoča garnitura še naprej vztrajala na poti preganjanja vsega, kar diši po nacionalizmu in svobodnjaštvu, in če bodo recimo Hrvati zaradi tega imeli dovolj vzroka, da slede bolj in bolj eksremističnim vodnikom. Če se nekega dne Hrvati uspešno odločijo zapustiti Jugoslavijo, jim tega Slovenci gotovo ne bomo mogli preprečiti. Kakršnekoli "pakistanske" rešitve slovenskega političnega problema si potem ni mogoče predstavljati, ker brez Jugoslavije zveza s Srbijo in nič manj tudi zveza s Hrvatsko ne bi bila zaželena, kot slišimo glasove iz domovine. Slovencem ne bi preostalo nič drugega kot samostojna slovenska država. V tem pogledu so bili Taborjani daljnovidni in realistični.

Takšna alternativna slovenska politika je realna tudi zaradi tega, da bodo slovenski ljudje vedeli, s čem morajo in lahko računajo in za kaj morajo delati, če bi prišlo - nemalo po zaslugi Titove kamarile - do razpada Jugoslavije. Vsako slepomišljenje s tem vprašanjem, vsako a priori odbijanje razpravljanja o tem med nami, ne samo slabi našo lastno državljansko zavest, ki je že tako in tako šibka, ampak vodi samo vodo na mlin onih, ki že danes gledajo proti Rimu in Dunaju. Nekaj takih je med zastarelimi ljudmi v zdomstvu. Če so naša obvestila iz domovine točna, pa jih je kar precej v domovini, kjer jim komunistična mora kali politična obzorja in meša presojo. Da bi kdo silil pod skorumpirani Rim ali plesnjivi Dunaj, ki se z demokratičnega gledišča oba šele hoditi učita in se proti manjšinam mimogrede zvrneta v imperializem, se zdi presenetljivo, pa vendar žalostno in resnično.

*

Nikakor ne mislimo razbijati Jugoslavijo, niti ne želimo njenega nasilnega konca, ki nas kot narod kaj

lahko oškoduje, če bo prišel iznenada in nanj ne bomo mednarodno pripravljani. Zaradi tega smo tudi pozdravili pobudo g. Ivanovića, ki je že pred leti organiziral svobodno razpravo med državljani Jugoslavije, ki živijo izven domovine v svobodnem svetu. S svojo drugo knjigo, ki je nedavno izšla, je razširil krog sodelavcev. Tu je treba pozdraviti sodelovanje prof. Žebota, obžalovati pa je treba odsotnost širšega kroga demokratičnih Hrvatov v svobodnem svetu. Kdor bo skrbno prebiral prispevke v drugi knjigi "Demokratska Jugoslavija", bo moral ugotoviti, da urednik nikomur ni kratil svobode govora in misli. Ker bodo slednjič tudi Hrvati morali sestiti za mizo in se pogovoriti s sosedi glede medsebojnih odnosov, kar zadeva mešano prebivalstvo in poseben primer Bosne in Hercegovine, ki se gotovo ne giblje v smeri Beograda ali Zagreba, bi bil tak pogovor lažji in plodnejši, če vsi stiki ne bi bili tako pretrgani, kot so trenutno. Od tega nihče ne bi imel večje koristi kot Hrvati sami, ker jim mora biti jasno, da z nobeno silo ne bodo uspeli.

Seveda nimamo nobenega dvoma, da emigranti teh vprašanj ne bomo odločilno reševali. Toda stvari v Jugoslaviji se čudno razvijajo, pri čemer lahko z zgledom in idejami mnogo pripomoremo, da se bodo v odločilnih trenutkih tam reševala v korist največjega števila prizadetih.

UREDNIŠTVO

SOVJETSKO POSOJILLO JUGOSLAVIJI

V Beogradu so v začetku novembra podpisali pogodbo, s katero bo Jugoslavija dobila od Sovjetske zveze 540 milijonov dolarjev (okoli 225 milijonov funtov). Posojilo, z izredno ugodno obrestno mero 2%, je sicer mnogo nižje, kot so se nadejali v Beogradu, vendar pa je doslej največje, kar ga je Sovjetska zveza dala Jugoslaviji. Tuji opazovalci spravljajo posojilo v vsaj indirektno zvezo s poslednjimi dogodki v Jugoslaviji.

Sporazum tudi zadeva gospodarsko in tehnično sodelovanje med obema državama, kar pomeni, da bomo kmalu mogli videti v Jugoslaviji množico sovjetskih izvedencev in strokovnjakov pri gradnji in obnavljanju industrijskih objektov. Jugoslovani so tudi predložili, da naj bi razpravljali s sovjetskimi predstavniki o možnosti sodelovanja v metalurgični industriji, elektrogospodarstvu, v kemični in lesni industriji, v industriji tekstila, usnja in obutve, nato v kmetijstvu, živilski industriji, prometu in razvijanju turizma. O vseh teh panogah se bodo pogovori nadaljevali. Zanimivo je, da bo šlo preko 100 milijonov obračunskih dolarjev na Kosovo za razvoj tamkajšnje industrije. Pri tem omenjajo rudnik niklja.

Nedavno so v Londonu podpisali pogodbo med hrvaškimi železnicami in BRE-Metro Ltd, eksportnim oddelkom British Rail Engineering in Metro-Cammell za dobavo 800 vagonov v vrednosti £6,5 milijonov. Obstaja možnost, da bo isto britansko podjetje dobilo naročilo za dobavo tovornih vagonov za jugoslovanske državne železnice v vrednosti £100 milijonov, kar bi praktično pomenilo, da bodo te delavnice zaposlene s takšnim naročilom vse do leta 1980 in jih torej ne mislijo še zapreti. (gs)

TITO VOZI NAZAJ

V zadnjem mesecu se je v Jugoslaviji veliko spremenilo. Poročali smo, da je bila zaplenjena PRAXIS in da je v srbski FILOSOFIJI Dobrica Čosić ugovarjal procesom proti hrvatskim nacionalistom. Njemu se je pridružil Milovan Djilas, ki je med drugim v GUARDIANU (London-Manchester) 6. oktobra objavil naslednji članek:

"Čeprav ostarel sem se nedavno odpravil v Boko Kotorsko, ki jo tako dobro poznam, a se vendarle kaže vedno sveža in drugačna v svojem edinstvenem spoju gora in morja, umetnega okolja in naravnih elementov. Kmalu sem se kopal v svežem morskem vetriču in prvih kapljicah od sonca ogrety valov. Toda bolj ko sem se spuščal v srečo pozabljenja, bolj so se mi vztrajno vračali spomini, tako neizogibni kot življenje samo, prav tako neodvisni od volje kot zavest. . .

Pred leti, poleti 1933, sem bil v zaporu na savskem otoku blizu Beograda. Z okna sem od jutra do mraka opazoval penasto lenobo reke in gledal, kako se je voda v njej svetlikala v soncu in oškrapljala radostne kopalce in nemirne izletne čolne. Daleč so se zdela priporočila moje družine in veselje zasebnega življenja. Utopil sem žalostno in neugasljivo hrepenenje v upanju, ne, v gotovosti, da ječa ne bo več po zmagi nad fašizmom in kapitalizmom v moji domovini pritiskala ob tla človeških želja in misli.

Tega je že dolgo in sedaj me, tu na sipi, obdaja neutolažljivo obžalovanje, da nimam več takega potrpljenja, presvetljenega z vero. Zastava in voditelji so drugi - in zastopniki misli so drugačni - toda pod tem je, kot da se ne bi ničesar spremenilo: tu v moji lastni domovini, 27 let po zmagi nad fašizmom in kapitalizmom, preganjajo in zapirajo mladino in starce, ker so se drznili misliti drugače, ker so skušali oznanjati svoje ideje in nekatere izvesti v praksi.

Ne bi bilo mogoče reči, da ima kateri med temi, ki jim danes v Jugoslaviji sodijo in jih mečejo v zapor - in po mojem gre število v stotine -, ideje podobne mojim. Zakaj me torej vznemirja njihova usoda - posebno, zakaj me vznemirja tukaj, kjer me obdaja igri-vo škropljenje morja in kopalci z vsega sveta? Ali se moja vest upira naravi življenja? Ali se upira življenje samo - življenje, ki postane nečloveško eksistiranje, če so ideje zatre in vest okrnjena?

Ljudje, ki jih sedaj preganjajo, so skoro brez izjeme nacionalisti različnih otenkov, toda nobeden ni - vsaj ne javno in nepreklicljivo - za nasilje ali za povratek k predrevolucionarni družbi. V Zagrebu so študentski vodje okoli Budiše, v Beogradu osamljenci - advokat Subotić, 82-letni zgodovinar Zubović, trije "trockistični" študentje in filozof Djurić, medtem ko ne vem natančno, koliko naj bi bilo 'zločincev' na podeželju. Vsekakor jih je več kot dovolj, da služijo za ustrahovanje in politiko sile posebno na Hrvaškem, izhajajo pa iz vseh razredov in poklicov.

Moje razumevanje in moja skušnja sta se od vsega začetka upirala aretacijam in sojenju teh ljudi. Že zdavnaj sem spoznal in poskusil na lastni koži, da so tako pod 'kapitalizmom' kot pod 'socializmom' vsi politični procesi pravne farse in politično gledališče. Toda moj um in skušnja sta me tudi naučila, naj ne tvegam v prid ljudi, ki so v preteklosti na moje lastne težave reagirali z molkom in posmehom; in kazalo bi, da je varnejše in primernejše, če se človek ne vtika v nesrečo, ki ne zadene njega samega, zakaj s tem si ne pridobi samo nenaklonjenosti preganjalcev ampak celo preganjanih. Morje nudi počitek in mir in tisoči porjavelih teles na plaži in pod borovci ne vedo o pravični jezi in razumljivem obupu mučencev za ideje in ideale in se zanje ne zanimajo.

Tiste dni sem mislil drugače - namreč v zaporu na Savi. Ali bi bilo mogoče, da razumevanje in skušnja na kraju uničijo vse ideale in vsako doslednost? Ali je mogoče, da sem jih jaz sam izgubil v samozadovoljstvu nad popularnostjo in gmotnim udobjem, ki sem jih dosegel s svojim uporom proti dogmatičnemu in despotskemu sistemu privilegijev? In kaj je svoboda - potrpežljivo čakanje, tedaj in kasneje, po raznih ječah, ali lenarjenje na obmorskem soncu, ob preganjanju časa z nevezanim intelektualnim kramljanjem?

Svoboda zase - svoboda za druge

Na vse to ni odgovora razen tistega, ki ga najdem v sebi. . . Zaman so poskusi, da bi se opravičil pred samim seboj ali izvlekel iz vsega tega: aretacije in procesi v današnji Jugoslaviji ne rešujejo ničesar; nasprotno, škodujejo vsemu in vsakomur. Preganjanje še vedno opravičujejo z revolucijo in socializmom, medtem ko je revolucionarni socializem že dosegel vse, česar je zmožen. Manjka le še to, da bi se znova pojavil Marx in razkril včerašnjo tragedijo kot današnjo farso.

Revolucija - vsaka revolucija - in ne samo komunistična - je pokazala, da se propad revolucionarjev in njihovih revolucionarnih idealov začne, ko ukinejo pravice nasprotnikov revolucije. Svoboda je svoboda le, kolikor je svoboda za druge.

In prav kakor izdajalec predvsem izda samega sebe, tako tudi zatiralci najprej vzamejo svobodo sebi. Zatiranje in brezpravje najprej in najhujše zadeneta ljudi, v katerih imenu se pojavljata, nato pa tiste, ki jih izvajajo. Zatirani bodo vsekakor preživeli, medtem ko bodo zatiralci obsojeni na laž in gnilobo v grobovih, ki so si jih sami izkopali.

Prepozno je za razglašanje revolucionarnih gesel in brezplodno se je skrivati za njimi: samo resnica in življenje sta zares živa, nezaježljiva in neposredna. Sta edini razlog za prave revolucije. Brezplodno je, da bi apelirali na zdravo pamet tistih, ki so sužnji dogem in pijani moči. Toda molk je tudi sokrivda - in samomor.

In tako si, tu ob morju, očitam, da se nisem zavzel za trpeče dovolj zgodaj in s potrebno zavzetostjo. In da nisem napisal teh besed, preden sem se vdal modremu objemu morja.

In naj bodo te besede, dasi prepozne, uteha tako meni kot zaprtim - dasi bodo razdivjale ječarje," je končal svoj članek v GUARDIANU Milovan Djilas.

Britanska kraljica v Jugoslaviji

Sredi oktobra je nato prišlo do obiska britanske kraljice v Jugoslaviji, prvega takega obiska v kakšni komunistični državi. Res je, da se je na obisk dolgo pripravljalo in da bi ga bilo zelo težko odpovedati na kratek rok, tudi če bi prišlo do česa hujšega v Jugoslaviji kot sicer je.

18. oktobra je kraljica položila venec na grobove 493 britanskih vojakov v Beogradu in je nato šla na sprejem pri predsedniku srbske skupščine. Ob tej priložnosti je v nagovoru omenila britansko občudovanje Srbov in njihovega boja za svobodo in skupaj z drugimi Jugoslavnimi za enotno državo. TIMES je pripomnil: "Ta opazka je poudarjala britanski interes za močno in nedeljeno Jugoslavijo, ki je posebnega pomena sedaj, ko gre Jugoslavija skozi težke čase prerazvrščanja.

Istega dne je londonski TIMES pisal tudi o toplem sprejemu kraljice v Beogradu in dodal, da je bil sprejem tem bolj presenetljiv, ker gre Jugoslavija skozi velike težave. Na predvečer sprejema je bil namreč objavljen Titov napad na srbske komunistične voditelje zaradi "liberalizma". TIMES se je spraševal: "Zakaj je predsednik Tito izbral prav ta trenutek za objavo svojega napada, je težko reči." Odgovor na to je najbrž, da je Tito hotel pokazati svoje omalovaževanje do britanskega in svetovnega javnega mnenja in posebno do TIMESA, ki je 14. avgusta, kot je KLIC TRIGLAVA že poročal, objavil opozorilo, da kraljica ne utegne iti v Jugoslavijo, če Tito ne razmisli boljše o svojem preganjanju.

Kritika britanskega tiska

Karkoli je Tito nameraval, posledica je bila, da je britanski tisk posvetil preobratu v Jugoslaviji več pozornosti, kot bi jo sicer. V nedeljo, 22. oktobra, so se članki kar vrstili - SUNDAY TELEGRAPH je imel naslov "Kraljičin obisk daje pogum, ko Tito čisti rivale"; OBSERVER: "Za Hrvati se Tito loti Srbov"; SUNDAY TIMES: "Sedaj so Srbi izpostavljeni čistki na hrvaški način", medtem ko je ECONOMIST že prej objavil ironičen članek, ki ga KT prinaša na drugem mestu. Pisanje je zanimivo zato, ker se je doslej britanski tisk skrbno vzdrževal kritike Tita, menda v strahu, da ga taka kritika ne bi spravila v nejevoljo in k nepremišljenim korakom. Sedaj se urednikom menda zdi, da gre Tito svojo pot neglede na to, kaj pišejo Britanci in drugi.

Članki se skladajo v tem, da Tito obrača uro nazaj, da je vedno bolj osamljen in da nadomešča močne osebnosti s pokornimi partijskimi aparatčiki. V tem člankarji vidijo tudi nevarnost za Jugoslavijo spričo sovjetskega pritiska, ki se mu taki slabiči ne bodo mogli upirati. Novinarji opažajo, da Titova popularnost pada in se ceilo sprašujejo, ali morda ne zgublja svojega prijema.

Neal Ascherson piše v OBSERVERJU: "...poškus prisiliti Srbe, da spremene smer vse njihove politike, utegne biti prehuda stvar celo za Titovo spretnost." Nikezića na splošno hvalijo. William Shawcross pravi, da se ni Titu nikoli vdinjal in da je baje močno obsojal Titovo postopanje s Hrvati. Dalje piše, kako srbski voditelji niso podpirali ekstremizma in je njihov edini zločin, da so nadaljevali z liberalno in strpno politiko, ki je bil zanjo tudi Tito, a jo sedaj po vsem videzu zavrača. Ascherson piše o Stanetu Dolancu kot o "Titovem poslušnem pribočniku".

V SUNDAY TIMESU David Floyd načenja vprašanje, ali ni kraljičin obisk samo povečal Titovo že itak tako veliko avtoriteto. Podvomi o tem in meni, da so ljudje veseli znakov, da stiki z Zahodom niso prizadeti. Švicarski NEUE ZUERCHER ZEITUNG o tem sodi takole: "Za Tito mora biti veliko zadovoljstvo, da monarhinja države, ki je več prispevala k demokraciji in svobodni diskusiji kot katera koli druga država, ni odpovedala obiska spričo sedanjih dogodkov. Tako ustrezljivega obnašanja Tito od Moskve ni navajen."

SUNDAY TIMES je izrecno opozoril na Titovo kritiko gospodarskega sistema, češ da ustvarja razlike med revnimi in bogatimi. Iz Titovih ust take kritike ne zvenijo iskreno, saj sam živi bolj razkošno kot vsi kralji in največji kapitalisti. ECONOMIST 28. oktobra do neke mere pritruje Titu, češ da so res nastale razlike velike, toda piše tudi, da "uspešno socialistično tržno gospodarstvo ne dopušča, da bi vsa oblast ostala v rokah partije." Na to točko se bo KLIC TRIGLAVA še povrnil. NEUE ZUERCHER ZEITUNG poroča 30. oktobra, da je federalna vlada sklenila strožje kontrolirati jugoslovanska podjetja, predvsem njihovo zunanjetrgovinsko poslovanje. Namen naj bi bil, da med drugim zavre vedno večji razvoj trgovanja z zahodno Evropo. Poudarek naj bi bil na intenzivnejšem trgovanju z nerazvitimi deželami in s Sovjetsko zvezo.

Odstopi se vrstijo

Končno so časopisi pričeli poročati o odstopih. Marko Nikezić, Latinka Perović, Mirko Tepavac, razni vodilni novinarji in končno Koča Popović iz predsedstva zveze, ker je odklonil Titovo zahtevo, naj postane srbski predsednik vlade. V Makedoniji je odstopil tajnik centralnega komiteja Slavko Miloslavlevski.

Tudi Slovenija je prišla na vrsto - odstopila sta Stane Kavčič, predsednik slovenske vlade, in Tone Kropušek, predsednik sindikatov. NEUE ZUERCHER ZEITUNG je pisala posebno lepo o Kavčiču in objavila vest, da je njemu Tito očital, da je slovensko gospodarstvo pretesno navezal na Evropo.

Po vsem tem je londonski TIMES spet objavil kritičen uvodnik o Jugoslaviji 27. oktobra. Po tem uvodniku je jasno, da ne gre za boj proti razdiralnim silam, temveč za to, da hoče Tito okrepiti politično in ideološko kontrolo partije. Nikezić in Perovićeva nista bila srbska nacionalista marveč sta hotela nadaljno demokratizacijo in sta bila izredno priljubljena. Res je, da je mnogo ljudi obogatelo in je bilo dosti zlorab. Toda ali je res, da je odpovedal sistem, kakor trdi Tito in hoče kolo obrniti za 20 let nazaj? TIMES poudarja: "Jugoslovanskih težav ni mogoče rešiti s povratkom k metodam, ki bodo po vsej verjetnosti sedaj ravno

tako neučinkovite in osovražene, kot so bile v preteklosti.

Zelo zanimivo je poročilo NEUE ZUERCHER ZEITUNG od 4. novembra o odmevih na Titov obrat nazaj v Vzhodni Evropi. Glavno veselje imajo seveda aparatčiki, ki spet lahko razumejo jezik v Jugoslaviji, namreč govorjenje o demokratičnem centralizmu, anarholiberalizmu, itd. Kar prej niso mogla doseči leta pritiska, je sedaj Tito storil s svojo "revolucijo od zgoraj". Moskva javno ne kaže svojega veselja, marveč se omejuje na navajanje najbolj sočnih citatov iz Titovih govorov. Nekateri vzhodni opazovalci so zelo previdni in vidijo v položaju še dosti negotovosti. Bojijo se, da se ljudje kot so Stane Dolanc po Titovi smrti ne bodo mogli dolgo držati. Nekateri se celo sprašujejo, če ni Titov poseg prilagoditev k spremeni politiki Združenih držav, Nemčije in Francije do Vzhodne Evrope.

Na pristaše reforme v Vzhodni Evropi Titova "revolucija" deluje porazno. Ne samo da so gledali na Jugoslavijo kot na vzor, marveč tudi pričakujejo, da bodo sedaj Sovjeti z večjo lahkoto "disciplinirali" satelite.

Kako je Titov udar vplival na zahodno mnenje je vidno tudi iz članka, ki ga je 5. novembra objavil v OBSERVERJU Lajoš Lederer, stari agitator za Tita. Lederer sedaj pravi, da bodo Titovi ukrepi imeli posledice preko meja Jugoslavije, posebno v komunističnem svetu in da jih je Tito že dolgo pripravljala, le da nihče ni prav verjel, kar je govoril. Reforma v Jugoslaviji ni samo odprla jugoslovanske družbe, ampak je tudi sprožila sile, ki so se obrnile proti komunistični partiji in enotnosti države. Tito ni imel izbire in je sedaj menda zelo jezen.

Iz privatnih razgovorov lahko za konec še navedem, da so doma zelo zaskrbljeni, v Vzhodni Evropi pa se sprašujejo, kaj naj vse to pomeni.

Zaključek: svetovno javno mnenje se je obrnilo proti Titu, ker je jasno, da vozi nazaj. Ali bo v tem uspel, bo odvisno od Jugoslovancev, od tega, ali bodo solidarni namesto šovinistični in ali bodo razočarani titovci združili sile z večino prebivalstva.

V TUJIH OČEH

Za časa obiska angleške kraljice Elizabete v Jugoslaviji sta me zbadla zlasti dva članka, objavljena v tujkajšnjem tisku, verjetno zaradi zanimivih naslovov. Prvi, pod naslovom "Kraljica in diktator", je napisal v DAILY TELEGRAPHU poznani komentator za zadeve komunističnih dežel, David Floyd; drugi je bil nepodpisani komentar "Kralj Tito sprejema kraljico" v znanem britanskem tedniku za ekonomska vprašanja ECONOMISTU.

Prvi članek je bolj časnikarski pregled Titovih uspehov in sedanjega položaja v Jugoslaviji. Med ostalim pravi Floyd, da se je Tito bolje obnašal do srbske kraljevske družine kot bolševiki v Rusiji (dokaz za to je, da je pred kratkim umrla knez Djordje mirno živel v Beogradu in da Tito ni sprejel Stalinovega nasveta, naj dovoli kralju Petru povratek v Jugoslavijo in mu ob primernih prilikah zasadi nož v hrbet), da je on Jugoslovčan, medtem ko so voditelji 'mlajše' generacije v prvi vrsti Srbi, Hrvati in Slovenci; da je Tito zadnje čase podyzel več ostrih mer

(proti Hrvatom, proti univerzitetnim učiteljem - Floyd takrat še ni vedel za Nikežiča, Kavčiča, Miloslavlevskega, Tepavca), a da je njegova desna roka Stane Dolanc izjavil, da nova politika ne pomeni povratka bodisi v stalinizem bodisi na vzhod.

Članek čisto druge vrste pa je poročilo v ECONOMISTU, ki je znan po svojih bistrih komentarjih ne samo na mednarodne teme ampak tudi o problemih bliže doma. Ko je spomladi letos po tednih krize z električno energijo angleška vlada pristala na povišanje plač za rudarje in ko so vsi ta razplet pozdravili, ker brez elektrike seveda ni modernega žiljenja, je ECONOMIST priobčil daljše poročilo, v katerem je kos za kosom z uničujočo kritiko pobil vsak argument v prilog sporazuma z rudarji. To omenjam zato, da ne bi kdo pomislil, da so ekonomski strokovnjaki in novinarji pri časopisu proti Titu, proti Jugoslaviji; ali proti komunizmu. Ne, oni trezno presodijo položaj ter nato brez ozira, če bo to komu prav ali ne, povedo kaj jim je všeč in kaj jim ni.

ECONOMIST pove, da je Jugoslavija prva komunistična dežela, katero je obiskala angleška kraljica ne samo zato, ker Tito (z izjemo Mao Tsetunga) "i kot osebnost i po načinu vlade stoji najbliže evropskemu monarhu v komunističnem svetu", ampak tudi zato, ker mu je Anglija pomagala za časa druge svetovne vojne in po vojni, ko je imel znani prepir s Stalinom. Namen obiska je bil tudi, da pokaže 20. milijonom Jugoslovčanom in sosedom, da se Anglija zanima za razvoj Jugoslavije "kot relativno prosvetljene in neodvisne komunistične zamlje. Na žalost tega razvoja sedaj ne moremo več vzeti kot dognanega." V Jugoslaviji so se pred kratkim dogodile stvari, ki so čisto v neskladu z razvojem zemlje po začetku liberalizacije po prepiru z Sovjetsko zvezo konec 40. let in v začetku 50 let. Goji se spet prijateljstvo z Rusijo, liberalizem se meče ven. "Ironija je da se vse to dogaja pod osebnim vodstvom človeka, ki je prvi postavil Jugoslavijo na pot neodvisnosti in reforme - 80. letnega predsednika samega." V primerjavi z drugimi komunističnimi deželami je Jugoslavija v mnogih ozirih svobodnejša, "toda široko polje relativno svobodne in intelektualne delavnosti, ki je bil glavni dosežek dveh desetletij liberalizacije, se je vidno skrčilo po predsednikovem osebnem posegu na Hrvaškem preteklega decembra."

Tednik omenja politične procese na Hrvaškem in pove da imajo čitatelji doma malo možnosti zvedeti, česa so vsi ti aretirani ljudje v resnici obdolženi. Tito pravi, da so vse te mere potrebne zaradi državne varnosti. Lahko bi mu verjeli, če bi nam kdo povedal, kdaj bo mer konec in kdaj se bo obnovil proces liberalizacije. Toda nobena oznanila ni glede tega. "Ravno nasprotno, voditelji dežele, začeni od predsednika, namigujejo, da je to kar se dogaja od decembra, samo začetek temeljite reorganizacije celega sistema."

Obrisi tega, kar se sedaj planira, postajajo jasnejši. Komunistična partija sama bo drastično očiščena in bo mogoče izgubila več sto tisoč od svojega sedanjega enomilijonskega članstva. Jugoslovanske republike bodo izgubile precejšno mero pred kratkim pridobljene avtonomije. Neodvisnost ekonomskih podjetij bo skrčena. Posredne volitve bodo nadomestile neposredne volitve članov

(Dalje na 8. strani ●)

KAKO DOBRO DOMA?

Pri povratku naših turistov je postavljeno prvo vprašanje: kako doma živijo? Mnenja so deljena.

Nobenega dvoma ni, da se danes bolje živi kot pred 20 leti ali kot v predvojni Jugoslaviji. Toda takšna primerjava ne drži, ker tehnični napredek zadnjih 27 let ni mogel preskočiti Slovenije.

Zato je bolje, ako postavimo vprašanje, kakšen bi mogel in moral biti materialni napredek, ako bi vladal v Sloveniji politični sistem, ki bi dopuščal ne samo svobodni trg, nego tudi pustil svobodo produkcijskih sredstev (trgovin, tovarn, kmetij) privatnikom.

Znano je dejstvo, da se je pred svetovno vojno živelo približno enako dobro v Avstriji, severni Italiji in v Sloveniji. V prvih dveh deželah so bili industrijski izdelki nekaj cenejši, je pa bila hrana zato dražja, kar je potem standard izravnalo. Poglejmo sedaj napredek v Sloveniji pod socialistično stvarnostjo in ga primerjajmo z onim v sosedni Avstriji in Italiji v prostem sistemu. Omejimo se na glavne faktorje, ki sestavljajo življenjski standard:

PLAČE:

Povprečna plača v industriji v Sloveniji	\$ 95.-
v Avstriji	\$145.-
v sev. Italiji	\$225.-

STANOVANJA:

V Sloveniji je silno pomanjkanje, dočim je v Avstriji in severni Italiji stanovanj dovolj. Po zadnji statistiki je prišla v severni Italiji na osebo 1,1 soba, dočim za celo Italijo ena duša na sobo. Tudi je poznano dejstvo, da so slovenska stanovanja (grajena po 1945) silno majhna, tako da pride na prebivalca v Sloveniji vsaj 35 odstotkov stanovanjske površine manj kot v Italiji in Avstriji. Argument, češ da so stanovanja v Sloveniji cenejša, ne drži v celoti. Cenejša so stanovanja pri nas doma, ker so pod kontrolo, ki jo pa mislijo 1. januarja 1973 v veliki meri odpraviti. Po drugi strani pa morajo biti stanovanja cenejša, ker so manjša in manj kvalitetna. Pri Avstrijcih in Italijanih tudine smemo pozabiti, da so stanovanja že večinoma lastnina stanovalcev (horizontalna lastnina-condominiums), pa so tako stroški stanovanja skrčeni na skromno odplačevanje (priviligrane obrestne mere) z malimi oskrbovalnimi stroški. Kot je poznano, zadnje čase v Sloveniji podjetje le še omogoči nakup stanovanja ali pa se isto nabavi na prostem trgu. V obeh primerih je ista cena in to od 25 milijonov navzgor. To je dražje nego v Italiji ali Avstriji pri najmanj 40 odstotkih manjših dohodkih. Pod stanovanjski standard danes v mestu razumeemo tudi posest telefona. V Avstriji in sev. Italiji težko najdeš v mestih stanovanje brez istega, pri nas v Sloveniji pa še nismo dosegli 10 odstotkov. Ker je napeljava telefonov silno draga in ker poznamo naše prilike na tem polju, ne bo zadosti 30 let, da se doseže današnji standard sosednjih dežel, če

bomo napredovali tako počasi kot doslej.

TRANSPORT:

Slovenija se duši v privatnih avtomobilih, to je res. Toda to manj zaradi števila avtomobilov, ampak bolj zaradi zaostanka v gradnji cest, parkišč, izgradnji mest. Po statistikah za 1971 pride namreč avto:

v Sloveniji na 10 oseb
v Avstriji na 6 oseb
v Italiji na 5 oseb

Italija ima danes 5000 km štiripasovnic, Avstrija 600 km, Slovenija pa šele gradi prve kilometre proti Trstu, ako izvzamemo cesto Ljubljana - Zagreb, ki pa ni prava avtocesta v današnjem smislu. Vendar avtoceste t. j. štiripasovnice še ne bi bile tako nujna zadeva, ker je gostota za tako cesto zaenkrat dana samo poleti. Kriza je v celotnem cestnem omrežju. Četudi so ceste asfaltirane, je to bilo do danes (z izjemo Kranj - Ljubelj) samo "flikanje" starih cest, trasiranih pred 100 leti, ko še ni bilo avtomobilov. V Sloveniji je avtomobilška vožnja v glavnem mučenje živcev.

ŽELEZNIŠKI PROMET:

Delajo na elektrifikaciji, dočim druge infrastrukture, kot pragovi, tračnice, vozni park, se bistveno niso premaknile. Tako danes še vedno potrebuješ 4 ure iz Ljubljane do Maribora kot pred vojno. Letošnje leto bodo slovenske železnice končale z skoraj 20 milijoni dolarjev izgube.

AVTOBUSNI PARK:

ta je zadovoljiv, se pa ubija s slabimi cestami.

INDUSTRIJSKI IZDELKI:

Avstrijske in italijanske cene so povprečno za 10-30 odstotkov nižje. Dokaz je že več kot desetletno nakupovanje naših ljudi v Trstu, Gorici, Celovcu in Gradcu, fenomen, ki bo ostal v bodočnosti. Ker tu ne gre za kake specialne artikle nego za široko polje predmetov, to nazorno kaže nesposobnost jugoslovanskega gospodarstva. Tu vse povečevanje samoupravljanja ne pomaga nič, ker pač govorijo kupci. Italijani pri nas kupujejo nekaj hrane in bencina v glavnem pa izkoriščajo slabo plačano delavno silo v restavracijah, prostituciji in igralnici v Ljubljani in v Kopru.

HRANA:

Ta je pri nas cenejša, vendar ne toliko cenejša, kolikor so manjše plače. Razlika bo kakih 10 - 20 odstotkov vendar pri tem ne gre pozabiti, da sta kvaliteta in izbira v Avstriji in Italiji boljši. Letošnje poletje recimo je bila v Jugoslaviji kriza v mesu, izbira zanič, po mast in olje pa se je hodilo v Avstrijo. V Trbižu že vidimo prve naše, ki kupujejo sadje.

Je pa seveda neizpodbitno dejstvo, da v Sloveniji živijo boljše kot v drugih deželah vzhodnega bloka. To

je nekako tako: češ, jaz s m ga manj polomil kot drugi. Zakaj ne greste raje korak naprej in poskušate privatni sektor razširiti. To je boljše, kot da ljudje gredo služiti na tuje.

Slovenski narod je ta standard, ki ga sedaj uživa, plačal in ga še plačuje s prevelikimi naporji in žrtvami. Pustimo na strani dajatve na političnem in kulturnem polju in naštejmo samo stvarne žrtve:

1. emigracija (pardon - moderna razdelitev dela) 120.000 od leta 1945, ki se bodo mogoče vrnil v minimalnem številu in v glavnem na stara leta,
2. brezposelnost nekaj deset tisoč ljudi,
3. brutalna revščina prvih 15 let, ko so sosedni narodi (bivši okupatorji) že desegli lep standard, naš narod pa se je mučil upajoč na "zlato dobo";
4. Prekomerno garanje prebivalstva, ko mož običajno dela 40 ur v samoupravnem sektorju in popoldne v privatnem, in ko je odstotek zaposlenih žena neprimerno večji kot pri sosedih, kjer se delavni teden že manjša na 36 ur.

Na koncu je treba še ugotoviti najbolj žalostno dejstvo, da so ljudje pesimisti, ker ni upanja na zboljšanje v doglednem času in zato toliko pijančevanja, samonarov in plehkosti. ZKJ si ne upa dati več poleta privatni iniciativi, kar bi preko noči popravilo to stanje. Ali se boji Moskve ali pa ljudi, ki bi postali samozavestnejši? Tako kaže da bo šlo stanje - paradoks, ko razlika med Vzhodom in Zapadom raste namesto da bi se manjšala - naprej, vse dokler ne bo prišlo do mogoče tragičnih premikov in sprememb v vzhodnem bloku.

ZAMEJSTVO - SLOVENSTVO

BITI
ALI
NE BITI

dopis

Na Primorskem in na Koroškem bodo volitve. Slovenska skupnost na Primorskem že dolgo časa samostojno nastopa. Na Koroškem so se slovenski odborniki odločili po dolgem času, da na spomladnih občinskih volitvah nastopijo s samostojno slovensko listo.

Toda iz matične Ljubljane je že zavel hladen piš. Socialistično usmerjeni SLOVENSKI VESTNIK iz Celovca, ki ga Ljubljana podpira, je že grajal odločitev o samostojnem slovenskem nastopu na Koroškem. Slovenci naj bi po njegovem podprli le velike državne stranke, seveda če je le mogoče socialiste, ki so se v odnosu do slovenske skupnosti na Koroškem komaj malo bolje izkazali kot klerikalci.

V Trstu pa tudi od Ljubljane podprti PRIMORSKI DNEVNIK, ki je zadnje čase sicer začel zavzemati bolj slovenska stališča, daje prednost italijanskim komunistom in socialistom pred Slovensko skupnostjo in njenim nastopom. Sklepati je, da spet po navodilu iz Ljubljane; kako bi sicer neki slovenski človek mogel sam od sebe sprejeti neslovensko stališče?

Človek preprosto ne more razumeti, kakšen smisel

ima vključevanje slovenskih ljudi v tuje stranke in voliti jih. Zlasti še po tako slabih izkušnjah. Kam je le izginilo okoli 70.000 Slovencev, ki so se v Trstu leta 1946 izjavili za Slovence in so bili pretežno levičarsko usmerjeni? Izgubili so se v italijanstvu, brez dvoma ne samo radi pritiska italijanske KP, ki je vodila gonjo proti slovenskim šolam in uničevala slovenska levičarska prosvetna društva, ampak tudi zaradi takratnega žalostnega stanja v Sloveniji in Jugoslaviji.

Leta 1946 je slovenstvo nekaj pomenilo. Toda kmalu so se slovenski ljudje raje potajili ali se potujčili, kot da bi javno kazali povezanost in sorodstvo s tako domovino. In v veliki meri to mnogo čem je to še danes. Na Koroškem npr. ti lahko zaradi slovenskega porekla naložijo vse grehe komunizma in jugokomunizma in te še pretepejo, ne da bi se jugoslovanska diplomacija sploh zganila, ne da bi ljubljanski tisk in TV sploh zaznal tako ravnanje z rojaki pred nosom, potem ko je hrupno protestiral proti zatiranju barvastih v Rodeziji ali oddaljeni Južni Afriki. Res odnosi dobrega sosledstva za čudno ceno.

Nedvomno bi bile stvari drugačne z rojaki v zamejstvu, saj danes ne vlada več ne nacizem ne fašizem in matična domovina ima na razpolago vsa sredstva, da bi lahko preko mednarodnih ustanov posredovala za zaščito priznanih in zagotovljenih pravic svojim zamejskim rojakom. Toda protest seže komaj do Beograda. Tukaj pa je narejene-ga mnogo, če izrazijo vladam Italije ali Avstrije svojo "resno zaskrbljenost". In prav sedaj bi kazalo postaviti vprašanje koroških Slovencev pred OZN, kjer je za tajnika Avstrijec Waldheim. Res bi bilo zanimivo videti, kako bi reagirala razgaljena Avstrija.

Pa je brez haska pričakovati, da bi Beograd ukrepal. In ne le zaradi nekaj milijonov kredita, ki ga je Dunaj spomladi odobril Jugoslaviji in bi ga utegnil odobriti še nekaj, ako Beograd v koroškem primeru ne bi nastopil.

Če pomislimo da je Jugoslavija so-podpisnica državne pogodbe Avstrije, katera zagotavlja koroškim Slovincem in gradiščanskim Hrvatom osnovne pravice, pa ostaja zadevni člen pogodbe že sedemnajst let izigravan. Da je Jugoslavija skleniteljica tržaškega sporazuma, ki daje tržaškim Slovincem njih narodne pravice, pa ostaja večinom mrtev, razen mešane komisije, ki večno sklepa in sklepa, brez koristi (in pospravlja honorarje). Ako nadalje pomislimo, da Jugoslavija odkrito ali zadnje čase prikrito dela na tem, da naj se zamejski Slovenci vključijo v tuje stranke, kjer je že toliko slovenskih ljudi izginilo, ni mogoče drugega, kot iti še naprej od dosedanjih alternativ, ki postavljajo v ospredje zgolj socialistično ali komunistično ideologijo, ki uradno velja v Jugoslaviji.

Človeku je nedoumljivo, kako bi mogli slovenski ljudje slovenskim ljudem sugerirati, naj se vključijo v tuje stranke. In tako tudi ni mogoče razumeti, da bi Ljubljana silila zamejske rojake v tuje stranke po vseh žalostnih izkušnjah z vključevanjem. Ostane samo ena domneva: ali more sploh Ljubljana samostojno ukrepati ali pa se mora podrediti stališčem iz Beograda...!?

Jasno je, da ostaja ZKJ strogo centralizirana, še posebej v vseh zunanjih vprašanjih, v Beogradu, pretežno v

rokah uradniške beograjske plasti, ki je veliko-srbsko ali po novem jugoslovansko usmerjena. Dvomiti pa je, da bi tej plasti godil samostojni slovenski nastop v zamejstvu, kamor njena oblast ne sega. Kolikor časa obstojajo nje nepodrejeni zamejski Slovenci, toliko časa ni mogoče izvesti poenotenga jugoslovanstva, ki se mu beograjska uradniška plast kot kaže še ni v celoti odpovedala. Prej je ta namera potekala v znamenju Rankovičeve družčine, sedaj v znamenju ekspanzije beograjskega kapitala, prej skupno državnega. Seveda je ideološki razlog v zvezi z zamejstvom lahko samo uspešna kulisa. Toda v resnici gre za stališče partijske centrale v Beogradu, ne v Ljubljani.

Ako bi zamejstva ne bi bilo več, potem bi lahko res slovensko zavest priterali preko sredstev javnega obveščanja in propagande tako daleč, da bi bilo njeno slovenstvo sporno. Od tod si lahko razlagamo tako divjo reakcijo na tržaškega Pahorja in njegove razprave, ki niso bile prav nič protijugoslovanske. Ravno narobe, pisane so bile v dobronamernem tonu. Toda preveč jih je slovenski čut.

Slovenski narod danes menda ne razpolaga več s svojo gospodarsko in življenjsko osnovo in tudi kulturna podlaga ni več samostojna. Močno načeta je tudi slovenska zavest, ljudje odhajajo v tujino in se želijo potujčiti, v domovini pa je slovenski duh plen brezvestnih dobičkarjev v obliki tiska in revij, senzacij in osladnosti, posnetih po vzorih kapitalističnega (sic) Zahoda.

Bo morda zamejstvo reševalo maticó?

Stojimo pred odločitvijo, ali ima slovenstvo bodočnost ali je nima?!

KOMENTAR LONDONSKEGA 'ECONOMISTA'

Zaključek s strani 5.

ljudskih skupščin in mestnih svetov. Sedanja relativna neodvisnost sodstva bo zmanjšana. Pripravlja se novi kazenski zakon, ki bo zagotovil obsodbo 'sovražnikov socializma'.

Tito že dolgo namiguje na 'rešitev,' ki bo učvrstila državo in politični sistem v njej. Če imajo sedanje mere kakršnokoli zvezo s to 'rešitvijo,' se Jugoslavija prav gotovo ne pomika v smeri učinkovite vlade, katera ji je potrebna, ampak v smeri starih in slabih centralističnih modelov preteklosti.

Glas liberalnih elementov se čuje čim manj, čuje pa se bolj in bolj glas skrajnejšev. Le - ti celo dolžijo zapad, da je proti Jugoslaviji, ker se boji njenega samoupravnega sistema in njene politike neuvrščенosti. "Resnica je da so mnogi zapadni liberali (to je liberalno nastrojeni ljudje) upali, da bo srednja pot Jugoslavije uspela in da so strašno razočarani, da je zadnje čase omahovala tako ekonomsko (15odstotna inflacija cen, zmanjšana rast) kot politično (pomik v zatiranje)." Nedemokratska politika bo na dolgo roko napravila Jugoslavijo ranljivo za pritisk s strani edine zemlje, katera lahko Jugoslaviji dela skrbi, to je s strani Sovjetske Zveze.

(nd)

ZA MIR - Z OROŽJEM

EKONOMSKA POLITIKA od 30. okt. poroča, potem ko je objavila na 5. strani samokritiko svojega dosedanjega poslovanja, o tem, da Gospodarska zbornica Jugoslavije pripravlja družbeni dogovor, po katerem bodo vse zunanjetrgovinske tvrdke morale prekiniti poslovanje s firmami, ki so lastnina ali solastnina političnih emigrantov iz Jugoslavije. Prav tako bodo morale nehati poslovati s tvrdkami, pri katerih so emigranti zaposleni v oddelkih, ki vodijo trgovino z Jugoslavijo. Dalje: tuje firme ne smejo imeti zaposlenih v zunanjetrgovinskem sektorju bivših uslužbencev jugosl. delovnih organizacij.

To je nov izbruh zlobe in strahu. Očividno se ekstremisti, ki se sedaj pollaščajó vodstva v Jugoslaviji, bojijo vsakega stika z uspešnimi emigranti. Ob neumnosti, ki prevladuje v izjavah vodilnih ljudi, je seveda nevarnost, da bi se jugoslovanski trgovci okužili z idejami uspešnih in zato zmernih emigrantov, velika.

Sedašnji slovenski Titov oproda in udbaški agent pred svojim vstopom na partijski Olimp Jugoslavije, Stane Dolanc, je že v Cerknem meseca septembra na ves glas naznanjal, da ne more biti govora o kakršnikoli slovenski narodni spravi, to je pomiritvi med bivšimi nasprotniki v korist slovenskega naroda

Tedaj je Dolanc, ki je secer sekretar izvršnega biroja ZKJ, poudaril vodilno vlogo delavskega razreda in je vprašal, kdo se je danes boji. "Zakaj slišimo šušljanje in govoričenje, da je delavski razred že preživela družbena kategorija? Zakaj imenujejo nekateri takšno politiko ZK radikalizacijo v negativnem pomenu besede? To počenjajo predvsem tisti, ki so dosedaj lahko izrabljali nekatere naše slabosti in nedoslednosti za sebe, za zavarovanje svojega materialnega položaja, za svojo kariero", misleč pri tem na tehnokrate, "ki bi želeli s starimi etatističnimi, centralističnimi pa tudi hegemonističnimi odnosi spremeniti smer našega razvoja" in tiste, ki "s protikomunističnih pozicij želijo vrnitev k staremu in so povezani z najbolj reakcionarnimi političnimi krogi zunaj naših meja. Temeljna naloga komunistov je, da razkrijejo nosilce takih teženj", je rekel Dolanc na proslavi 25-letnice priključitve Primorske Jugoslaviji v Cerknem.

Ob tisti priliki je Dolanc tudi omenil terorizem v svetu in dejal, da se je "upravičeno...dvignil val ogorčenja po vsem svetu zaradi tragičnih dogodkov na olimpiadi v Muenchnu...Nikoli se nismo in se ne bomo strinjali s terorističnimi akcijami. Komunistična partija je že pred desetletji, v hudem boju s takratno kraljevsko diktaturo, obsodila individualni teror. Na nevarnost mednarodnega terorizma opozarjamo že nekaj let."

To je nova lekcija o terorizmu, ki so jih komunistična usta v Jugoslaviji vedno polna - ki pa v praksi izpadejo prav nasprotno. Kaj so storile jugoslovanske oblasti, ko so nedavno arabski teroristi prisilili nemško letalo, da je pristalo na zagrebškem letališču? Na te jugoslovanske lekcije je že zadnjič opozoril v svoji rubriki kolega Ivan Stanič. Tudi Tito se je znebil posrečene v svojem znanem govoru v Prijedoru 10. septembra, ko je impliciral kot da so Izraelci skupaj z

(Dalje na 15 strani ★)

Od meseca do meseca

TITO HOČE RED

Vsi jugoslovanski dnevniki so 8. oktobra objavili dolg Titov intervju za zagrebški VJESNIK, v katerem je napovedoval čiščenje v partiji in dejal, da "ljudstvo od nas terja, da napravimo red!" Od začetka je rekel: "Zgodbe o tem, da je v Jugoslaviji težaven položaj, absolutno zavračam. Takšne zgodbe zdaj zunaj zlonamerno širijo." Toda "ne bi rekel, da nimamo nekaterih problemov in težav," ki jih je zdaj treba hitreje odpravljati. "Menim namreč, da so za razvoj Jugoslavije odgovorni v prvi vrsti komunisti. . . Ko bomo partijo okrepili, ko bo partija res tisto, kar mora na današnji stopnji razvoja biti, potem, upam, bo vse šlo lažje, kot je šlo doslej, zlasti še v zadnjem času. . . Reorganizacijo Zveze komunistov moramo pripeljati do kraja. . . Če naj ZK deluje, kakor je treba, mora biti v njej enotnost misli in akcije. . . To ni nikakršno vračanje nazaj k nekakšnemu stalinističnemu ali ne vem kakšnemu drugemu konceptu. . . Komunisti morajo biti enotni. To ne pomeni, da bi komandirali; marveč naj po pravilni oceni položaja sprejemajo sklepe, ki so veljavni za vse, potem ko jih sprejme večina. V tem je bistvo demokratičnega centralizma, to je nujno potrebno v organizaciji, kakršna je ZK."

Tito je rekel, da je položaj v partiji že mnogo boljši, kot je bil. "Vendar so še posamezne sredine v nekaterih republikah, kjer napačno pojmujejo demokratični centralizem in se mu upirajo. . . Potrebujemo avantgardno partijo. To pa pomeni, da v njej ne morejo biti tisti, ki nimajo absolutno nobene zveze s socializmom, s komunizmom, ki so prišli v partijo zaradi karierizma in ki ovirajo razvoj ne le partijskega življenja, marveč naše družbeno gibanje sploh. Partijo moramo torej očistiti. . . V partiji moramo sprejeti najostrejše ukrepe proti vsem tistim, ki ne izvajajo sklepov, ki niso komunisti," ki se vedejo nesocialistično in se bogatijo na račun tujega dela. "V partiji je tudi nekaj zelo bogatih, tovariš Tito," je pripomnila urednica VJESNIKA Dara Janeković. "Takšni morajo ven iz partije," se je odrezal Tito.

Tito je dejal, da je partija izgubila ugled po 6. kongresu (1. 1952), "ker so jo hoteli kratko malo črtati kot najpomembnejši faktor v procesu razvoja socializma. Toda drugega faktorja ne more biti." Socialistična zveza je množična organizacija, "jasno pa je, da je tudi iz socialistične zveze treba odstranjevati tiste, ki so proti socializmu." Po 6. kongresu "se je razvila nekakšna evforična demokratizacija vsega," tako da je partiji ostala "samo naloga ideološke usmerjevalke," toda to ne zadošča. "Razume se, da smo zmeraj bili in da zmeraj bomo za demokratičen razvoj." Toda "ne moremo dovoliti, da bi se z demokracijo okoriščal vsakdo, celo razredni sovražnik, naš nasprotnik. Ne moremo. Za take ne more biti demokracije." Osvobodilni boj je imel tudi razredni značaj. "Po vojni smo gledali, da zoper razrednega sovražnika nismo uporabljali najbolj drastičnih ukrepov. Ko se je vojna končala, smo tudi mi nehali ostro

obračunavati z nasprotniki." Ti nasprotniki pa so se pozneje razmahnil in se okoristili z demokratičnostjo. "Kajti razredne sovražnike imamo v raznih okoljih. To so vsi tisti, ki so proti socializmu, tudi tisti, ki hočejo obogateti na račun tujega dela. . . in ki so že obogateli. To je razredni sovražnik. In takšne moramo ne samo izključiti iz partije, temveč jih tudi administrativno preganjati. Vrniti morajo, kar so odvzeli tistim, ki so te dobrine ustvarjali."

Tito je ponovil, da so z demokracijo "šli preveč na široko", da pa niso proti demokraciji, kar je mogoče dokazati s samoupravljanjem, ki ga je izbojeval delavski razred in ga krepe ustavna dopolnila. Uveljavljanju dopolnil se upirajo tehnokratizem, birokratizem in razredni sovražnik. Zato mora ZK enotna in usposobljena v boj. "Tu ni prostora za noben liberalizem in za nobeno občutljivost. Gre za zelo škodljive reči in morali bomo biti neizprosni. . . Mi nočemo trde roke, hočemo pa trdno stati na pozicijah delavskega razreda in avantgardne vloge komunistov." Tehnokrati, birokrati in razredni sovražnik so vsi povezani med sabo. "Tistega, ki si je že pridobil milijone, vidim, kako posmehljivo govori o milijarderjih, ki sem jih omenil." Mnogi so obogateli z različnimi mahinacijami doma in s špekulacijami zunaj. Zaradi provizij in zlorab so mnogi raje kupovali opremo na Zahodu kakor na Vzhodu, pridobljeni denar pa so nalagali na črno v zahodnih bankah.

"Vseeno je treba pogledati, kaj pomeni biti bogat," je rekel Tito. Ni nobeno bogastvo, če ima kdo nekaj milijonov starih dinarjev in si jih je pridobil s svojim trudom ali če je prodal svoje posestvo. Posebne komisije bodo morale ugotoviti izvor imetja. "Rekel sem že, da mora zveza komunistov to najprej storiti v svojih vrstah. Vidite, doslej smo govorili, da je potrebno, zdaj pa bomo rekli: mora. . . Tistega 'potrebno' mi je že dovolj. . . Jasno je treba povedati: storili bomo to in to." Kdor se temu ne bo podredil, mora iz vrst zveze komunistov." Tito je govoril o podobnih vprašanjih že v Splitu (1. 1962) in še velikokrat kasneje, a nekateri partijski forumi teh vprašanj še omenili niso. "Nekateri celo pravijo: Pusti ga, naj govori, mi pa bomo delali po svoje." Zdaj pa bo treba mobilizirati javno mnenje in komunisti bodo morali pokazati, kako se bodo borili proti takim stvarim. "Ni treba, da bi ZK imela nad milijon članov. Lahko jih imamo tudi nekaj sto tisoč manj, vendar mislim, da ni toliko tistih, ki bi jih bilo treba odstraniti, velika večina je poštenih. Toda tisti, ki niso poštene, morajo ven, zanje ni prostora v ZK."

Tito je menil, da mora meja med upravičenimi in neupravičenimi socialnimi razlikami določiti država. "Predvsem je treba natančno ugotoviti, kaj kdo ima, in potem ukrepati tam, kjer je potrebno." Ljudstvo dobro ve, kaj pomenijo parole o lovu na čarovnice ali vračanju na staro. "Vračamo se nazaj tam, kjer smo delali napake, kjer smo dovolili, da so stvari šle predaleč. To pomeni vračanje na pravo mero." V bazi ZK ni neenotnosti in zdaj si prizadevajo za enotnost tudi v vseh forumih. Najprej je treba razčistiti z ljudmi v partiji, ki preprečujejo obračun z birokratskimi elementi. Delo se je že začelo. Razpošiljajo pismo, ki so ga sprejeli na zadnji seji izvršnega biroja. S tem "se strinjajo vsi: Kardelj, Bakarič in drugi. Vsi se strinjajo, da je ostrina potrebna. Kakor vidite,

med nami, ki smo vodili revolucijo, ki smo tudi bili med vojno enotni, ni nesloge."

Tito je pojasnil, da bi se zelo rad odpočil, "vendar vidite, da moram delati. Ravno zaradi tega, ker želim, da bi še bolj okreplil našo državo, da bi bil njen pravi socialistični razvoj še bolj zanesljiv. Kajti zdaj smo na taki prelomnici, ko moramo obračunati z vsemi tistimi, ki so proti socialističnemu razvoju naše države."

Tehnokratske in birokratske sile "sopovsod, celo v sodstvu in tožilstvu." Naslednji 10. kongres ZKJ se ne bo vršil 1973, ampak spomladi 1974, ker "še ni vse pripravljeno" in ker so zdaj "v fazi boja za prečiščenje naše ZK." Treba je odpraviti nelikvidnost in stabilizirati gospodarstvo. Začel je "boj za enotnost naše partije," ker se dogaja, da se skušajo republike zapreti vase, kot da bi bila ZK nekakšna federacija. "Partija mora biti kohezijska sila tudi znotraj vsake republike, sila monolitnosti naše socialistične države." Nobena republika ne bi mogla obstajati samostojno, ampak bi postala "žrtev tega ali onega med tistimi, ki nenehno prežijo na nas."

Titu ni bilo všeč, da bi šli nekateri funkcionarji ZK na specializacije v ZDA: "Partijski voditelji ne morejo hoditi ven na specializacijo. V druge dežele naj gredo samo zato, da bi videli tamkajšnje življenje, vendar ne posamezno." Tito je na dolgo govoril o komunistih, ki so "tako rekoč na vseh ključnih položajih v naši državi" in zato odgovorni za težave. "Lov na dinar je pokvaril marsikaj." Toda "kdor je komunist, je vojak, dokler revolucija traja, je vojak revolucije." Značke in oznake ameriških vojakov, ki so pri mladih zdaj v modi in jih nosijo na rokavih, pa so znak malomeščanščine in "tega ne bi smeli dovoliti." Tito je napovedal spremembe v statutu ZKJ, da se "nekateri" ne bodo več mogli nanj sklicevati. "Če ima v kakšni partijski organizaciji manjšina prav, potem bo to že videl višji forum. Če stvari ni mogoče rešiti v sami partijski organizaciji, je treba pač iti naprej."

No koncu je Tito povzel tri naloge: 1. ZK mora očistiti svoje vrste; 2. lotiti se morajo bogatinov in 3. bolj je treba upoštevati zvezo borcev, socialistično zvezo in mladino. "Že zdavnaj sem se odločil, da moram iti do konca. Nimam več veliko časa. Dovolj mi je že tega, da se ves čas ubadam s temi posamezniki in zato moram zdaj storiti vse, kar lahko storim," je Tito zaključil intervju v VJESNIKU.

TITOVO PISMO

Izvršni biro predsedstva ZKJ je 18. sept. s Titom razpravljalo o ukrepih, "ki jih je treba storiti odločno in brez omahovanj, da bi ZK povečala svojo enotnost, akcijsko sposobnost in učinkovitost." Kam pes taco moli je nakazal dva dni kasneje letošnji sekretar izvršnega biroja Stane Dolanc v govoru v Splitu, kjer je poudarjal, da je na oblasti delavski razred in da je partija njegova avantgarda, ki mora zato odločati o vsem in poskrbeti za kadre na vseh poljih. Končni plod se je bilo pismo Tita in izvršnega biroja, ki so ga razposlali vsem komunistom 2. oktobra. Forumi in organizacije so pričele o njem vneto razpravljati. Pismo so objavili šele 19. oktobra. Dolgo je približno tri strani KLICA TRIGLAVA in obsega tri po-

glavja. "Zavedajoč se odgovornosti za potek in rezultate izvajanja sklepov in stališč," poudarja izvršni biro v prvem poglavju, da bi bili doseženi rezultati lahko ogroženi, "če se ZK ne bo preobrazila v takšno organizacijo revolucionarne akcije, ki je zmožna svoja stališča in politiko učinkoviteje uresničevati." Delovni ljudje ocenjujejo aktivnost komunistov po dejanskem političnem in družbenem obnašanju v praksi. "Sprejeta stališča in sklepi se preveč počasi izvajajo." Tudi v ZK se kažejo poskusi, da bi stališča razvodeneli in odložili praktične ukrepe. Tega so krive "številne slabosti, ki jih imamo v organizacijah in vodilnih organih ZK" in ki jih pismo našteva kot vpliv interesov, ki nasprotujejo interesom delavskega razreda; vpliv birokratične mentalitete, drobnolastniške stihije in malomeščanske miselnosti; vkoreninjenost oportunitizma in toleriranje nasprotnih pogledov; neizenačena merila pri izvajanju stališč ZK in idejnopolično in akcijsko razcepljenost ter poskuse obnove "strankarskega in frakcijskega delovanja in klikarskih bojev za položaje oblasti." Poglavje se zaključuje z izjavo, da si "samo z brezkompromisnim bojem za izkoreninjenje takšnih pojavov" lahko "zagotovijo odločilni vpliv na vsa družbena gibanja."

Drugo poglavje pisma govori o "idejnopolični enotnosti in akcijski sposobnosti ZK," od katerih je odvisno, ali bo "več učinkovitosti, odgovornosti, organiziranosti in reda." Zanju so "bistveno pomembne posebno naslednje zahteve!" 1. Sklepi so posplošeni in premalo jasni. "Z izostritvijo idejnih meril za akcijo je treba jasno določiti linijo razmejitev z vsemi tistimi pojmovanji, interesi in akcijami, ki odstopajo od razrednega bistva politike ZKJ in že sprejetih stališč," 2. "Nujno potrebno je... ustaliti prakso rednega kritičnega ocenjevanja izvajanja sprejetih sklepov." S takim ocenjevanjem bodo ugotavljali konkretno osebno in kolektivno odgovornost. Iz ZK "je treba odločneje odstraniti vse tiste elemente, ki so tuji ideologiji in politiki ZK" in ki so jim lastni interesi več kot interesi delavskega razreda: "korumpirane posameznike, malomeščane, nosilce birokratične samovolje, oportuniste, karieriste in druge ljudi, ki s svojim obnašanjem rušijo ugled ZK." 3. Dоследno morajo izvajati načela demokratičnega centralizma, ki se sicer ne sme spremeniti v birokratični centralizem, velja pa od osnovnih organizacij do predsedstva ZKJ. "Zaradi tega se je treba odločno postaviti po robu sleherni tendenci, ki bi vodila v idejno in politično dezintegracijo ZKJ, v spreminjanje ZKJ v labilno koalicijsko republikansko in pokrajinskih organizacij in ločevanje delavskega razreda po nacionalni in republiški pripadnosti." Izvršni biro bo poskrbel, da bo s predsedstvom imel "neposreden vpogled v izvajanje sklepov." 4. Dvigniti je treba "idejnopolično usposobljenost članstva ZK," tako da se bo uspešneje borilo proti buržuazni ideologiji, nacionalizmu, tehnokratičnemu in etarističnemu birokratizmu, lažnemu levičarstvu in demagogiji. 5. ZK mora "okrepiti svojo vlogo in vpliv na področju kadrovske politike." ZK naj se "neposredno in konkretno" zavzame za to, da bodo vodilna mesta "zlasti" v gospodarstvu, izobraževanju, občilih, javni upravi, sodstvu, tožilstvu, organih kontrole in varnosti zaupana ljudem, "ki bodo te dolžnosti opravljali v interesu delavskega razreda in razvoja socialističnega samoupravljanja." V ta namen

je treba preveriti tudi veljavne zakone.

V tretjem poglavju se pismo ukvarja z gospodarstvom in med slabostmi našteva nestabilnost, nelikvidnost, izgube, nepokrite investicije, neplačane dolgove družbenopolitičnih skupnosti in naraščanje cen. "Posebno veliko odgovornost" pri tem zvrča pismo na izvršne svete. Organi in organizacije ZK morajo oceniti če so izpolnili sklepe 2. konference ZKJ o teh vprašanjih. Kolektivi se morajo usmeriti na lastne moči. Nasprotovati je treba potrošniški psihologiji, malomarnosti, razsipništvu in parazitizmu. Drugič je treba premagovati socialne razlike in odpravljati vire bogatitve, obdavčiti čezmerne zasluzke in voditi "široko družbeno akcijo" proti korupciji in kraji. Tretjič je treba uresničiti sklepe o sredstvih informiranja. Komunisti v teh sredstvih se morajo sestati, da bi onemogočili "destruktivno pisanje," frakcijsko delovanje in "pisanje, ki je nasprotno politiki ZKJ" ter "odstraniti z vodilnih mest vse tiste, ki ne sprejemajo političnega kurza ZKJ."

Pismo zaključuje z zvenečimi frazami o tem, kako je "sedanja etapa revolucije... odločilna za razvojne smeri in usodo socializma v Jugoslaviji." Vsem organizacijam ZK nalaga, da "kritično ocenijo" svojo prakso, "natančno definirajo" svoje naloge in razvijejo široko akcijo. Podpisala sta ga Tito kot predsednik ZKJ in za izvršni biro Stane Dolanc kot sekretar.

ŠE ENKRAT V MOSTARJU

Medtem ko je izvršni biro sestavljal pismo, je bil Edvard Kardelj v Mostarju, kjer je 16. sept. govoril na javnem zborovanju, kot smo zadnjič poročali; 18. septembra pa je govoril na sestanku medobčinske konference ZK za Hercegovino. Ta drugi govor, ki jasno cika na pismo, so objavili šele 10. oktobra. "Za revolucionarno avantgarde," je dejal Kardelj, "ni nesprejemljivih situacij in nesprejemljivih oblik in metod boja." V tem trenutku je "nujno treba okrepiti vodilno družbeno vlogo ZK." Sprijeti se je treba z "demagoškimi psevdoliberalističnimi, psevdodemokratskimi in drugimi frazami," da je treba "samo utreti pot do demokracije in svobode za vse politične sile v naši deželi, pa bo šlo vse dobro." Kardelju se zde potrebni "močni subjektivni faktorji." Zavrnil je "pseudodemokratsko kričanje," češ da se "vračamo na staro," ker "ne gre za nobeno vračanje nazaj. Nasprotno, iti moramo naprej po isti poti, ki jo je že zdavnaj ubrala ZK."

Kardelju se zde nevarne težnje, "da bi se ZK sama poistovetila z aparatom države in gospodarskega upravljanja ter tako postala administrativno-poveljujoča sila v sistemu oblasti, namesto da bi bila avantgarda delavskega razreda." Ravno tako je zavrnil "še bolj razširjeno tezo, po kateri ni treba, da bi se ZK vmešavala v to ali ono. Ta teza v bistvu pomeni, da naj ZK dvigne roke od boja za družbeni napredek." Kardelj je na dolgo govoril o delegatskem sistemu, ki se ga bodo oprijeli v novi ustavi in ki mu je zelo všeč. Obregnil se je ob "milijarderje," ki da nastajajo, ko banke z velikimi krediti finansirajo zasebne obrtnike, ki v kratkem času kapital podvoje in spremene v zasebno last.

"Ni treba, da se menimo za kakršnekoli kritike," je dejal Kardelj, češ "da se vračamo k stalinizmu." Kajti "če bomo močni, nas bodo vsi spoštovali." V času ko so

bili popustljivi do nacionalizma, niso mogli dobiti posojil v tujini. "Zdaj, ko smo stvari trdneje vzeli v roke, pa lahko dobimo posojil, kolikor jih hočemo, in to od kapitalistov, ki nas napadajo, da smo to ali ono. To seveda ne pomeni, da se zavzemam za 'trdo roko,' ampak za 'trdno socialistično demokracijo.'" Na koncu je Kardelj opozoril na "celo povodenj deklaracij, resolucij, velikih izjav, konferenc, sestankov itd" in dejal, da ni rotil njim "pa vendar se moramo zavedati, da je moč ZK odvisna predvsem od tega, koliko je sposobna s konkretnimi akcijami resnično spreminjati stanje. Moč ZK torej ni odvisna od tega, kaj bo lepo ubrano zapisano v resolucijah," je rekel Kardelj v Mostarju.

POSLUŠNI SLOVENC

V Sloveniji so novi nauki naleteli na odprta ušesa v komunističnem vodstvu. Centralni komite ZK Slovenije je že 28. septembra razpravljal o kadrovskih vprašanjih in poudaril, kako važna je ideološka usmerjenost kadrov tudi v gospodarstvu, kulturi in prosveti. Sekretar ukročenega univerzitetnega komiteja Gojko Stanič je poudaril vezi z ljubljanskim mestnim komitejem, ki je bil ves čas pravoveren. Komunisti na ljubljanski univerzi so obljubili, da bodo vrinili več marksistične ideologije v vse predmete.

Mitja Ribičič, ki je član predsedstva SFRJ in ZKJ, je 7. oktobra govoril na zborovanju v Šoštanj, kjer so proslavili zaključek izgradnje 275-megawatne termoelektrarne.

Ribičič je govoril o ustavnih dopolnilih, ki jih je treba uresničevati v bitki s tistimi, ki se boje delavcev. Omenil je opozorila partije glede tehnoških teženj in se posvetil "zanimivi odmevnosti," rekoč da je "vse konservativno v slovenski družbi, od klerikalcev do novih nasprotnikov samoupravne demokracije" nastopilo v obrambo tehnoškracije, češ da samo poslovna in znanstvena elita lahko omogoči slovenskemu narodu napredek. "Tem konservativnim silam so se zunaj dežele takoj priključili belogardistični 'dušebrižniki' za usodo slovenskega naroda. Da bi prikrili umazano igro in nakane svetovnega imperializma proti suverenosti in enotnosti socialistične Jugoslavije, so narisali svetlo luksemburško vizijo ali švicarsko perspektivo visoko razvite Slovenije izven Jugoslavije in znotraj visoko razvite in demokratične Zahodne Evrope. Pretežka je bila zgodovina slovenskega naroda... da bi uspelo komurkoli usmeriti naš svobodni, socialistični samoupravni razvoj v tako sumljivo in negotovo smer, ki bi nas prek noči iz gospodarja na svoji zemlji potisnil v položaj hlapca tujim imperialističnim in hegemonističnim silam," je rekel Ribičič.

KAVČIČ ODSTAVLJEN

Proti koncu oktobra so se slovenski partijski voditelji počutili dovolj močne, da so obračunali z zmernejšimi možmi. V Ljubljani se je 28. in 29. oktobra vršila razširjena seja sekretarijata CK ZK Slovenije, na kateri so bili poleg članov sekretarijata tudi predsednik CK France Popit, člani predsedstva ZKJ Stane Dolanc, Sergej Kraigher, Stane Kranjc, Stane Kavčič in Mitja Ribičič, predsedniki družbenopolitičnih organizacij Tone Kropušek

(sindikati), Živko Pregl (mladina), Janko Rudolf (borci), in Janez Vipotnik (Socialistična zveza) ter Leopold Krese, predsednik gospodarske zbornice Slovenije. Ugotovili so, da "obstojajo v republiškem vodstvu pomembne razlike" in po dvodnevem prepiranju so Kavčič, Kropušek in Krese odstopili. Naslednjega dne, 30. oktobra, je Kavčič tudi formalno obvestil izvršni svet, da odstopa kot predsednik. Sindikate je Kropušek obvestil o odstopu 2. novembra.

Slovenski časopisi so o odstopih poročali zelo sramozljivo, saj se je Kavčič štel za priljubljenega zaradi svoje zmernosti. Ker je Kavčič odstopil tudi kot član predsedstva ZKJ in ne le predsednik vlade, ni več šel na Brione na sejo predsedstva ZKJ, ki je 30. oktobra razpravljala o novi sapi, ki veje v zvezi komunistov. Govorniki so se kosali, kdo bo bolj podprl pismo Tita in izvršnega komiteja ter Titove govore in intervju v VJESNIKU. Popit je izrabil priložnost, da je očrnil svojega vrhniškega vrstnika Kavčiča, ki naj bi bil odgovoren za oportunistično politiko, strpnost, anarholiberalizem in odmakanje Slovenije iz Jugoslavije v nekakšno katoliško srednjo Evropo. Podobno in z veliko vnemo ga je črnil na sestanku v Radovljici 3. novembra. Na plenumu CK ZK Slovenije 4. novembra pa je podal sekretar Marinc dolgo poročilo o greh Kavčiča, Kropuška in Kreseta. Obširneje bomo poročali prihodnjič.

OBRAČUN S SRBI

S Srbiji je bilo težje in je Tito osebno posegel vmes. Kar štiri dni, od 9. do 12. oktobra, se je v sejni dvorani izvršnega sveta v Beogradu pogovarjal z "vodilnim družbenopolitičnim aktivom" Srbije. Po imenu udeležencev niso navedli; bilo jih je okrog 80. V petek, soboto in nedeljo je potem Tito tuhtal, v ponedeljek, 16. oktobra pa je v daljšem zaključnem govoru udaril po oportunistih. Eno od temeljnih vprašanj je bilo, "ali je politična linija ZK Srbije uglasena z linijo ZKJ ali ne." Ob osnovnih vprašanjih "ne bi smeli govoriti o različnih linijah," toda "omalovaževanje boja proti anarholiberalizmu in razrednemu sovražniku pomeni v bistvu oportunistem." Poleg tega "obstajajo konkretne manifestacije," da se ZK Srbije "konfrontira" z organizacijami drugih republik. Premalo namreč poudarja delavska ustava dopolnila, ki bi se morala poznati v spremembah pri bankah, reeksporтерjih zunanje trgovine in veletrgovine, ki jih zaradi koncentracije kapitala kritizirajo v drugih republikah.

Glede boja proti razrednemu sovražniku je imel Tito občutek, "da je bil pri vas ta odnos liberalnejši" v idejno-političnem pogledu, v kazenskem preganjanju in v prikazovanju stanja v občilih. "Pri vas ste to opravičevali s tem, da gre za boj proti idejam in ne proti ljudem... kot da ljudje niso nosilci idej." Nacionalistični "in drugi" pojavi v tisku in publicistiki in toleriranje ultra levih so "jasen dokaz, da sta oslABLJENA tako idejni boj kot revolucionarnost v tem boju. Na ta način je tudi sam pojem socialistične demokracije dobil nekaj primesi meščanske demokracije," je obtoževal Tito. Pritožil se je tudi čez beograjski tisk, ki da poroča o drugih republikah tako, "da so nastala občutja," da so v teh republikah "sile, ki so v nasprotju s stanjem v Srbiji."

Tito je bil užaljen, ker so skoraj vsi na sestanku prisegali, kako so mu vdani in kako ga srbski komunisti ljubijo, kajti "jaz sem član ZKJ, sem jugoslovanski komunist in voditelj." Boji se politikanskih kombinacij, s katerimi bi se širile teze o spoledu s srbskimi komunisti, "ki ga ni in ga nikoli ni bilo. Neizpodbitno pa je dejstvo, da je bilo v posameznih primerih o meni govorno neugodno in nedovoljeno kot osebnosti in človeku in ko niso niti upoštevali, da sem predsednik ZKJ in to dolgo časa... Zlasti mi je težko, ko se je začelo govoriti, da sem eden od tistih, ki menda žele vrnitev k staremu... Takšne govornice imajo namen, da našo sedanjo skupno akcijo za urejanje odprtih problemov in ocenjevanje negativnega iz našega družbenega življenja razglasijo za spremembo politike in vračanje k staremu."

ZKJ, je dejal Tito, "si je zastavila za cilj zgraditev socializma v samoupravni družbi, kar pomeni nepretrgan boj za usposabljanje samoupravnih, državnih in drugih družbenih struktur, tako da bodo lahko dosegle ta cilj... Naj tisti, ki se s takšno pozicijo ZK ne strinjajo, to odkrito povedo, ne pa da poskušajo to akcijo pokazati kot vračanje k staremu." Ni naključje, da se prav zdaj pojavlja grupaštvo in frakcionaštvo. Delavski razred mora imeti neposreden vpliv v ZK in družbi. Pritegniti je treba mlade, toda na univerzah "kar kipijo" tendence nasprotnika. "Saj niti ne delujemo tako, da bi ustvarili dobre komuniste" in namesto da bi samokritično ocenili položaj, "se celo govori, da se je v vrhu ZK zakoreninila antiintelektualna usmeritev," medtem ko je resnica nasprotna.

Tito je rekel, da je razprava na sestanku zavila v drugo smer, kot si je želel. "Pokazalo se je namreč, da ni malo tovarišev, mislim predvsem na vodstvene, ki sem jih poslušal in ki so imuni pred takšnimi vrčinami kot je samokritika." Sestanek je bil sklican, ker je z večino menil, "da položaj ni dober." V razpravi pa je slišal, da sestanka ne bi bilo treba, "ker vodi k razcepu v ZK Srbije," čeprav so se isti strinjali s njegovo kritiko v uvodni besedi. Takih "kontradikcij je bilo v diskusiji precej." Nekateri so rekli, da obstajata dve strani, ena, ki se brani kritik, in druga, ki kritizira, toda "takšne delitve ne bi smeli delati," temveč bi morali najti skupno stališče. Tito ima veliko gradiva iz govorov in izjav "nekaterih vodilnih tovarišev iz ZK Srbije," ki vsebuje "posredne in neposredne polemike z mojimi, a ne le z mojimi stališči do raznih problemov." Zaman je pričakovati samokritike. Obstojata le ena linija, toda vprašanje je, kako se ta linija uresničuje v praksi. "Obstojata le zmotno tolmačenje pri uresničevanju generalne linije, obstoji taktiziranje, obnavljanje, oportunistem itd." Sklepi so dobri, a se ne izvajajo. Dobil je vtis, da ne gre za to, kako popraviti vse slabe, "marveč za to - kdo bo koga... Takšno vedenje ni v skladu z vedenjem pravega komuniste," kajti če bi dopustili obračunavanje v ZK, bi zašli v še večje težave. V Beogradu "je čutiti močan vpliv drobnoburžuaske stiliije, malomeščanskosti, raznih kuhinj itd," kar je "nedopustno." Tito je opozoril na pomen pisma, ki so ga razposlali komunistom, in poudaril, da se mora začeti konkreten boj za uresničevanje. "Zato pozivam vse vas, da odpravite nasprotja, da se združite na temelju pisma..."

in odločno uresničujete generalno linijo," za kar bodo ljudje hvaležni.

Na koncu sklepnega govora pred srbskim aktivom je Tito pripomnil, da "na takšnem neforumskem sestanku ni mogoče govoriti o kakšnih personalnih spremembah v vodilnih organih, kajti za to so pristojni samo vaši forumi."

Pristojni forum, centralni komite ZK Srbije, se je sestel 21. oktobra, Predsednik Marko Nikezić in sekretar Latinka Perović sta odstopila, a javnost je zvedela za sejo in odstopa šele štiri dni kasneje. CK se je sestel še enkrat 26. oktobra in izvolil 49-letnega profesorja ekonomije Tihomirja Vlaskalića za predsednika in 36-letnega strojnega ključavničarja Nikolo Petronića za sekretarja. Vlaškalić je bil dosedaj malo znan član centralnega komiteja; Petronić, ki je opravil višjo politično šolo, pa je bil član sekretarijata.

Mestni komite ZK Beograda je na seji 28. oktobra sprejel odstop sekretarja Bore Pavlovića. Toda dolgoletni župan Beograda, oziroma predsednik mestne skupščine Beograda Branko Pešić, se še drži in je v predsedstvu mestne skupščine 27. oktobra na dolgo predaval, kakšne ostre ukrepe mora podvzeti mestna skupščina proti tistim, ki so se nezakonito obogatili, kako mora ugotavljati izvor premoženja, vpeljati naraščajoče davke in sploh doseči, da bo uprava bolj učinkovita.

Vojvodinsko vodstvo se tudi še drži, klub temu, da sta ga ostro napadla stari komunist Paško Romac na sestanku v Sremski Mitrovici in sekretar občinskega komiteja ZK Novega Sada. Na plenumu pokrajinskega komiteja ZK Vojvodine 25. oktobra v Novem Sadu so predsedniku Mirku Čanadanoviću in sekretariatu izrekli zaupnico, toda kritikov niso obsodili: v sklepih je rečeno, naj vodstvo in kritiki na skupnih sejah izgledajo nasprotja.

ODSTOPI

Mirko Tepavac, zvezni sekretar za zunanje zadeve, je odstopil 1. novembra. Zahodni novinarji so napovedovali njegov odstop že 4 dni preje, a je Tepavac počakal, da se je poslovil njegov gost, zunanji minister Bangladeša. Tepavac je bil svoje dni voditelj ZK Vojvodine in je postal zunanji minister, ko je bil Nikezić postavljen za predsednika ZK Srbije.

Koča Popović je odstopil kot član predsedstva SFRJ, kar se je zvedelo 3. novembra. Popović je bil zunanji minister pred Nikezićem, se je v tistih časih štel kot Titova desna roka in ima velik ugled med borci kot "legendarni" poveljnik prve proleterske divizije med vojno. Tudi ta ugled ga ni rešil.

Konec oktobra sta odstopila tudi dva beograjska urednika: Nenadović, urednik POLITIKE, ki je jugoslovanski dnevnik z največjo naklado, in Frane Barbieri, urednik NINA, ki je informativni tednik po vzorcu TIME magazina ali NEWSWEEKA.

V Skoplju je plenum CK ZK Makedonije 27. oktobra sprejel odstop sekretarja Slavka Miloslavlevskega, ki je na kratko izjavil, da se že dalj časa o njem širijo govorice, ki so deloma upravičene, deloma pa ne, in da je bolje, da odstopi. Miloslavlevski se je zameril Titu lani decembra, ko je med hrvaško gonjo izjavil, da ne bi smeli iti na lov na čarovnice.

GENERAL UMRL

Generalpolkovnik letalstva Viktor Bubanj, načelnik štaba JLA, je nenadoma umrl 15. oktobra za srčno kapjo. Da bi preprečili govorice, ki bi njegovo smrt spravljale v zvezo s čiščenjem v partijskih vrhovih, so po smrti objavili govor, ki ga je bil pripravil za partizansko proslavo v rodni Liki 29. oktobra. Govor je bil udaren agitprop izdelek, ki je izražal polno podporo Titu.

Za novega načelnika generalnega štaba JLA je bil imenovan Slovenec, general-polkovnik Stane Potočar, dotedanji komandant ljubljanske armijske oblasti.

SODBE

Proces proti Tudjmanu, Busiću in Ščukanecu se je končal 11. oktobra, ko je zagrebško sodišče razglasilo sodbe. Dr. Franjo Tudjman, upokojeni general, zgodovinar in član upravnega odbora Matice hrvatske, je bil obsojen na 2 leti zaradi sovražne propagande. Isto kazen je iz istega razloga dobil tudi Ante Bruno Busić. Dragutin Ščukanec pa je bil obsojen na 4 leta zaradi vohunstva.

Zagrebško sodišče je 26. oktobra obsodilo glavnega urednika HRVATSKEGA TJEDNIKA Vlada Gotovca na 4 leta strogega zavora, dr. Hrvoja Šošića, člana Matice hrvatske in urednika gospodarske rubrike HRVATSKEGA TJEDNIKA, pa na 2½ leta strogega zavora. Prvemu so prepovedali javno nastopanje za tri leta, drugemu pa za 2 leti.

Zaradi kaznivega dejanja zoper ljudstvo in državo so 9. oktobra obsodili v Zagrebu Franja Mikulića, bivšega predsednika občinske skupščine v Jastrebarskem blizu Zagreba na 2 leti strogega zavora. Matu Talijančiću pa so prisodili 5 let za sovražno propagando in goljufije po povratku iz Švedske.

V Doboju so 28. oktobra obsodili ljubici ustaških morilcev veleposlanika Rolovića. Obtoženi sta bili, da sta se družili z ustaši na Švedskem in da so njunem stanovanju zanj delali načrte za napad na jugoslovansko veleposlaništvo v Stockholmu. Dekleti sta se iz Švedske vrnili domov, kjer so ju zaprli. Tahira Jašarević je dobila 6 let zavora, Velinka Marjanović pa 5 let.

KRALJICA IN CESAR

Britanska kraljica Elizabeta z možem Filipom in hčerko Ano je obiskala Jugoslavijo od 17. do 21. oktobra. To je bil prvi obisk angleškega vladarja v komunistični državi. Cesar Tito se je čutil zelo počaščenega in mu je bilo le žal, da se britanska kraljica ne ukvarja s politiko in da je bil prikrajšan za državne pogovore. Dobro se mu je zdelo, da je kraljica večkrat pripomnila, da Jugoslavija ni več zaostali Balkan.

Pred obiskom je Tito odgovarjal na vprašanja Michaela Charltona, urednika oddaj Panorama na BBC TV. Intervju so objavili jugoslovanski časopisi v celoti 17. oktobra. Glede sodb in splošne gonje v Jugoslaviji je Tito dejal:

"Nekateri so mislili, da lahko delajo, kar se jim zljubi. Našo demokracijo so hoteli precej izrabljati za lastne interese... Odločili smo se, da bomo proti takim ostreje ukrepali. Ne gre za kako posebno ostrino, saj je celo ni mogoče primerjati z ostrojtvo v nekaterih kapita-

lističnih državah." Bistvo je, da vsi naši ljudje take po-
jave preprečujejo z javnim pritiskom. "Šele zatem sle-
de administrativni ukrepi; če nekdo izda domovino, ga
je treba postaviti pred sodišče. Tak primer so bili neka-
teri obsojenci v Zagrebu, saj gre za ljudi, ki so se ukvar-
jali s terorjem in pripravljali oboroženo akcijo. Obsoje-
ni so bili na po tri leta zapora. A sam sem bil v stari
Jugoslaviji obsojen na pet let ječe brez razloga, zato,
ker sem bil komunist. Če bi mi bili sodili malo pozne-
je, po uvedbi diktature v Jugoslaviji, bi bil obsojen na
10 ali 20 let, morda celo na smrt. Tako ostrih kazni ne
bomo nikoli uvajali. Naš boj proti tistim, ki so proti gra-
ditvi socializma, bo imel bolj naravo pojasnjevanja...
Le če ne bo nobenega drugega izhoda, bodo morali pred
sodišče.

"Drakonskih ukrepov, takih, kot veljajo v mnogih
državah, tudi po vojni nismo nikoli uveljavljali," je
trdil Tito. "Tako strogo smo kaznovali le nekaj kvizlin-
gov vojnih zločincev, kot na primer v Nürnbergu. Mno-
gi od tistih, ki so bili pri nas zaprti kot kvizlingi, obso-
jeni na primer na 20 let, so odsedeli po 10 ali 12 let in
bili izpuščeni, a če so se primerno vedli, so odšli tudi
ven. Torej ne hodimo po kaki nedemokratični poti, tem-
več demokratični, a tako, da naša demokracija predvsem
služi ljudstvu, tistim, ki zaslužijo takšne demokratske
pravice, kot je na primer samoupravljanje," je rekel
Tito v intervjuju za BBC TV.

NELOJALNA KONKURENCA

Častno sodišče pri gospodarski zbornici Jugoslavije
je 18. oktobra razsodilo glede pritožbe ljubljanskega že-
lezniškega podjetja, da sta mu Transjug z Reke in zag-
rebško železniško podjetje odžrla pogodbo za prevoz že-
lezove rude z Reke v Linz v Avstriji (gl. KT marca).
Častno sodišče je razsodilo v prid ljubljanskega železniš-
kega podjetja in obsodilo Transjug in železniško podjetje
Zagreb na javen opomin zaradi nelojalne konkurence.
Ta sodba kajpak ne spremeni pogodbe, sklenjene z Avs-
trijci. Brazilsko rudo prevažajo preko Siska, Osijeka in
Vukovarja in od tam po rekah do Linza. Hrvaška podjet-
ja imajo zaslužek, slovensko pa čast.

POLJOBANKA

Proces zaradi grabeža \$1.8 milijona, česar sta obso-
jena dva bivša direktorja Jugoslovanske kmetijske banke
Milivoje Kojić in Moric Elazar, se je pričel pred beograjs-
kim sodiščem 5. oktobra, a ob koncu meseca se je pogre-
znila razprava v neprodirno meglo. Kojić in Elazar sta
obtožena, da sta izročila dvema posrednikoma iz tujine,
Miroslavu Milinu in Nikolasu Reisiniju, menice v vred-
nosti \$1.8 milijona kot provizijo za posredništvo pri
Banque d'Indochine iz Pariza, ki naj bi dodelila Poljo-
banki posojilo \$30 milijonov. Posojila ni bilo, posredni-
ka pa sta odnesla provizijo. Na razpravi sta obtoženca
trdila, da sta delala po navodilih generalnega direktorja
Boška Toneva. Ta je kot priča trdil, da denar ni izgub-
ljen, a je zanikal, da bi odobril izročitev menic, čeprav
so ga bremenile druge priče. Najhuje ga je dolžil bivši
direktor Milorad Radišić, ki je 16. oktobra pričal, da pro-

vizija sploh ni bila potrebna, da se je Tonev osebno zav-
zema za to in da je Tonev priredil sprejem za posrednika
po sklenjeni kupčiji. Namesto da bi sodišče razčistilo za-
devo, se je razprava vlekla brez zaključka in ob koncu
meseca izginila iz časopisov.

KOROŠKI NAPISI

Vprejšnji številki smo poročali o težavah v zvezi
z namestitvijo dvojezičnih krajevnih napisov in kažipotov
za onih borih 205 krajev na Koroškem, ki so po ljudskem
štetju iz leta 1961 izkazovali vsaj 20 odstotkov prebival-
cev s slovenskim občevalnim jezikom. Nekateri od teh
so tako majhni, da niti nemških napisov nimajo. Gonja
proti napisom je dosegla višek v noči od 9. na 10. oktob-
ra, ko so v akciji, ki jo je organiziral Heimatdienst, po-
trgali vse dvojezične napise in jih sredi noči zmetali pred
sedež deželne vlade v Celovcu. Za obletnico plebiscita
10. oktobra je bila tako Koroška brez slovenskih napisov.
Avstrijske oblasti so ubrale mirno pot. Policija je le opa-
zovala in si beležila imena. Ministrski predsednik Kreisky
je govoril o peščici skrajnežev in razgrajačev. Da bi po-
kazali tudi mnenje "tihe večine", je Heimatdienst v ne-
deljo 15. oktobra, zbobnal skupaj 10.000 ljudi, ki so v
Celovcu mirno demonstrirali proti slovenskim napisom,
češ da nimajo nič proti manjšini, a da na nemški zemlji
ne morejo dopuščati slovenskih napisov. Zahtevali so
najprej, da se ugotovi koliko je Slovencev. Kdor pa hoče
prej slovenske napise, naj gre v Jugoslavijo.

Slovensi izvršni svet je v izjavi 6. oktobra izrazil
"ogorčenje in zaskrbljenost zaradi stopnjevanja naciona-
listične dejavnosti zoper slovensko manjšino na avstrijskem
Koroškem in zaradi organiziranih akcij, ki imajo za cilj
odsraniti že tako maloštevilne dvojezične napise ter sploh
ukiniti dvojezičnost na tem področju. Takšna dejavnost,
ki ponekje dobiva že oblike množičnega terorja, osnovno
ustvarja ozračje napetosti, ki ogroža ne samo obstoj slo-
venske manjšine, temveč tudi jugoslovanske-avstrijske
odnose in predstavlja nevarnost za mirno in ustvarjalno
sožitje v tem delu Evrope." Slovenska vlada je opozorila,
da bi morale biti nacionalistične organizacije "prepove-
dane po izrecnih določilih državne pogodbe." Pričakujejo,
da bodo Avstrijci "nemudoma sprejeli učinkovite ukrepe
zoper nacionalistične izpade in ekstremistične organiza-
cije" in poudarja, "da je nadaljni razvoj dobrososedskih
odnosov... odvisen predvsem od zagotovitve narodnostnih
pravic in pogojev za normalno življenje in razvoj sloven-
ske manjšine na Koroškem."

Jugoslovanska zvezna vlada je na seji 13. oktobra
odločno obsodila dogodke na Koroškem in preko zveznega
sekretariata za zunanje zadeve in preko veleposlanika na
Dunaju izrazila resno zaskrbljenost avstrijski vladi. Opo-
zorila je na določila avstrijske državne pogodbe glede
manjšin in namignila, da utegne zadevo predložiti med-
narodnim forumom.

Slovenska skupščina je 20. oktobra razpravljala o
koroški zadevi. Član republiškega sveta dr. France Hoče-
var je v imenu vlade poročal, kaj sta slovenska in zvezna
vlada do tedaj storili, ter izrazil zaskrbljenost zaradi de-
lovanja Heimatdienta.

Predstavniki zveznega sekretarijata za zunanje zadeve Zupan je na tedenskih tiskovnih konferencah 26. oktobra in 2. novembra ponovno izražal zaskrbljenost zaradi koroških dogodkov in opozarjal na obveze avstrijske državne pogodbe.

Po Sloveniji so se vršila protestna zborovanja in demonstracije v podporo koroškim Slovencem. Največjega zborovanja v Ljubljani se je 24. oktobra udeležilo okrog 60.000 ljudi.

Socialistične zveze, zveze borcev in mladine po vseh republikah in v zvezi so naslajvalje proteste na jugoslovansko in avstrijsko vlado in na sorodne organizacije v Avstriji.

Po vsem tem je avstrijska vlada morala ugotoviti, da dogodki na Koroškem le škodijo ugledu države v svetu. Kreisky se je odločil za neke vrste izobraževalno akcijo. Najprej je 28. oktobra sklical posvetovanja s 1.300 poverjeniki vladajoče socialistične stranke, ki je tudi vladajoča stranka na Koroškem, v Celovcu. Ob tej priložnosti je Kreisky izrekel pripravljenost za razgovore z vsemi, ki imajo kaj pametnega povedati k zakonu o dvojezičnih napisih, da pa z počestnimi kričarji ne bo govoril. Dejal je tudi, da je vlada pripravljena spremeniti zakon tako, da bi bil bolj sprjemljiv kritikom. Tako naj bi bili dvojezični krajevni napisi opremljeni še z avstrijskim in koroškim grbom, kar bi dokazalo, da je to avstrijsko ozemlje in verjetno preprečilo njihovo odstranitev. Dejal je tudi, da ni nobene nevarnosti za varnost avstrijske južne meje. Kljub svoji popustljivosti proti nemškimi nacionalističnim krogom je doživel divje demonstracije, ko je zapuščal posvetovanje.

Kreisky je potem povabil župane 36 občin, katere so zajete v zakonu o dvojezičnih napisih, na Dunaj. V dolgem razgovoru z njimi je bilo doseženo nekako premirje. Župani so obljubili, da ne bodo nasprotovali zakonu, Kreisky pa je obljubil, da bo sestavil komisijo, v kateri bodo zastopane vse avstrijske stranke, strokovnjaki in drugi. Ta naj bi izdelala predloge, kako naj se zakon spremeni. Kreisky je tudi dejal, da bo poslal gotove ljudi v druge države, da bodo videli kako so se tam obnesli dvojezični napisi. Zakon o dvojezičnih napisih, ki je del avstrijske državne pogodbe pa mora obveljati, četudi malo spremenjen. Medtem pa Svobodnjaška stranka, ki ima velikonemške nagibe, nabira podpise na Koroškem za tajno ugotovitev manjšine in je baje zbrala že 45.000 podpisov. Stara pesem nemških skrajnežev je namreč ta, da nihče ne ve, koliko je Slovencev na Koroškem, da se mnogi nočejo šteti za Slovence, čeprav morda govore po slovensko, in da je zato potrebno enkrat za vselej ugotoviti, kolikšna je sploh manjšina.

Dr. Schleinzer, voditelj Ljudske stranke, ki je najmočnejša v opoziciji, pa izjavlja, da protesti proti dvojezičnim napisom niso naperjeni proti Slovencem, temveč le proti nerodni in nasilniški politiki socialistične vlade. Obenem priporoča jugoslovanski vladi, naj ne skuša odvrniti pozornost z notranjih težav na zunanje zadeve.

Dr. Marko Dumpelnik, občinski odbornik v Pliberku je bil 16. oktobra fizično napaden od avstrijskega naci-šovinista Huberta Mülleja. Ranjenega so prepeljali v bolnišnico, dočim je žandarmerija izjavila, da dogodek nima opravka z nacionalnimi motivi...
I. STANIČ

* ZA MIR - Z OROŽJEM (Zaključek članka z 8. strani)

Nemci skuhalo ali vsaj incenirano priredili olimpijski pokolj v Muenchnu, kateremu da bi se bilo moč izogniti. Toda samo en dan pred tem Titovim govorom so grške oblasti ustavile libanonsko ladjo, ki je prevažala okoli 400 zabojev z "whiskijem". Po preiskavi so odkrili, da je bilo v teh zabojih orožje, ladja pa je bila na poti iz Jugoslavije v Beirut. Ker je proizvodnja orožja v Jugoslaviji pod najstrožjo kontrolo jugoslovanskih oblasti, je popolnoma izključeno, da komunistični poglavarji Jugoslavije ne bi vedeli za to prikrito pošiljko arabskim teroristom.

(zps)

KULTURA IN OMIKA

Junija je pri Robert Speller & Sons, 10 East 23rd Street, New York, N.Y., 10010, izšlo delo dr. Otona Ambroža, nekdanjega ljubljanskega novinarja, v dveh knjigah, z naslovom "Realignment of World Power" (Nova razvrstitev moči na svetu) in podnaslovom "Rusko-kitajski spor". Objavo dela naznanjamo šele sedaj, ker smo ga želeli obširneje prikazati, pa so nam dogodki v domovini, ki jih je potrebno poročati in komentirati, to preprečili. Delo bomo vendarle recenzirali ob prvi priložnosti.

Založba Mladinska knjiga je v sodelovanju s Pomursko založbo izdala Izbrano delo Miška Kranjca v 12 knjigah.

Sredi oktobra je v okviru kulturnega tedna Alpe-Jadran v Celovcu gostovalo Slovensko narodno gledališče z baletom "Labodje jezero" Petra Čajkovskega. Menijo da je bila četrtnina publike slovenska, tri četrtnine pa nemška. Gostovanje je časovno sovpadlo z nemško šovinistično gonjo proti koroškim Slovencem. Ljubljanski kulturni krogi so o tem sicer razmišljali, a so sodili, da v teh okoliščinah slovenski kulturni nastop ne more zgrešiti svojega namena.

Arhivsko društvo Slovenije je na svojem šestem zborovanju v Novi Gorici ponovilo zahtevo po realizaciji arhivske konvencije, ki sta jo Jugoslavija in Avstrija podpisali leta 1928 in potrdili leta 1958.. S to pogodbo se je Avstrija obvezala izročiti Jugoslaviji arhivsko gradivo, ki je nastalo na našem ozemlju in je bilo kasneje prenešeno v arhive v Avstriji. Gre predvsem za gradivo mestnega, cerkvenega in graščinskega izvora starejšega datuma, katerega izročitev odlaša Avstrija že celih 49 let. Izročitvi nasprotujejo zlasti nekateri šovinistični krogi, ki trde da je gradivo nemškega izvora ter nemške kulture in preteklosti.

V Škofji Loki se je vršil desetdnevni seminar za 40 profesorjev in učiteljev slovenskih šol iz Trsta in Gorice. To je bil že deveti tak seminar. Organiziral ga je republiški slovenski sekretariat za prosveto in kulturo v sodelovanju z Janezom Sivcem, pedagoškim svetovalcem za slovenske šole na Tržaškem.

Igralec in režiser Vladimir Skrbinšek je dočakal sedemdeset let.
SPECTATOR

Potujete v Rim — Italijo?

Ne pozabite na slovenska hotela!

HOTEL "DANIELA,"

00185 ROMA - Via L. Luzzatti, 31 - Tel. 750.587 - 771.051

HOTEL "BLED,"

00185 ROMA - Via S. Croce in Gerusalemme, 40 - Tel. 777.102

Oba hotela sta med seboj povezana z vrtnim prehodom. Nahajata se v središču mesta, obdana z zelenjem, lastnim vrtom in parkirnim prostorom. Razpolagata s 70 sobami in 130 posteljami. Vse sobe so opremljene s privatno kopalnico in telefonom. Dve tretjini osebja je slovenskega. V restavraciji s 100 sedeži je na voljo italijanska kuhinja. Ako potujete z avtomobilom, preidite z avtoceste na Tiburtino. Od železniške postaje imate do hotelov direktno zvezo z avtobusoma štev. 3 in 9.

Dobrodošli!

VINKO LEVSTIK - lastnik

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo in uprava: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel. 01-363 5097

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga *SLOVENSKA PRAVDA*, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Anglija:	1.80	Francija:	20.-	Nemčija:	16.-
Avstralija:	4.00 (7.00)	Italija:	2500.-	Švedska:	20.-
Avstrija:	70.-	Kanada:	5.00 (8.50)	U.S.A.:	5.00 (8.50)

Ostale evropske dežele: 1.5 funt sterlinga v odgovarjajoči valuti.

Južna Amerika: 1.5 funt sterlinga (3 funti) odn. odgovarjajoča valuta.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Južna Amerika: Simon Rajer, 'Emona', Tucuman 1561 7.p.Dto.49, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada

Evropa: Naročnina plačljiva z mednarodno poštno nakaznico po navodilu uprave.

V Trstu je KT na prodaj v Chiosco Tranvie Opicina na Trgu Oberdan